
RUKOPISI 32

*Zbornik poezije i kratke proze
mladih sa prostora bivše Jugoslavije*

Dom omladine Pančevo
2009.

urednici: Jasmina Topić
Jelena Angelovski
Ana Ristović
Miloš Ilić

Sadržaj

Vitimir Jovanović	5
Miloš Jakovljević.....	7
Glorjana Veber.....	8
Maja Ručević.....	14
Maja Korolija.....	16
Lamija Grebo.....	17
Ivan Šopov.....	20
Aleksandra Savanovic.....	24
Marko Gregur.....	28
Oana Ursulesku.....	34
Sladjana Šimrak.....	38
Marija Škrlec.....	39
Uroš Pajović.....	41
Boris Lalić.....	42
Marija Lazić.....	47
Antun Domazet.....	48
Dina Vuković.	49
Tanja Ratković.....	50
Andrej Grile.....	52
Bojan Marjanović	54
Dusan Pirković.....	55
Jovana Đurović.....	63
Tina Radaković	64
Mitko Gogov Džamski.....	70
Nadija Rebronja.....	72
Maja Klarić.....	73
Nina Rašić.....	75
Jovana Simić.....	77
Miloš Pasuljević.....	78
Luka Vukušić.....	79
Tena Erceg.....	83
Marina Zrnić.....	84
Lucija Butković.....	85
Ivana Kačavenda.....	86

Marijo Glavaš.....	87
Mile Moskov.....	90
Vladimir Petrović.....	92
Lana Bastašić.....	93
Uroš Bralušić.....	97
Aljoša Harlamov.....	98
Judita Kulovec.....	102
Anđela Dubljević	112
Tijana Purić	113
Voki Erceg.....	115
Bistra Kumbaroska	116
Miloš Belčević.....	118

Vitomir Jovanović, 1984.

Beograd, Srbija.

ŠRI LANKA

Naši životi su postali nevažni, jer znamo da su
unapred poznati
i određeni nekim tuđim algoritmima.
Nikad nećemo stanovati u kući koja gleda na more,
nikad otkupovati na Šri Lanku.

Naš svet se zatvorio.
U njemu, možda postanemo prodavci lozova
ili hleba.
Staviću na sebe, zamišljam, belu kapu
i hraniti sve ljude
i znati da se bavim najvažnijim poslom na svetu.
Ti ćeš iz svog kioska nuditi ljudima
iluziju da mogu biti srećni pod određenim
rasporedom verovatnoća
i nebeskih tela.

Ali boje koje posmatramo ipak samo ti i ja vidimo
dok šetamo noću kao arhiđakoni jednog
tajnog rituala
među gradskim svetlima, oduševljeni životom.

Bogoslužimo ulicama.
Pričešćujemo cigančice i starice.
Širimo propoved smeha.

Gradske sirene su trube koje zvone u našu čast
jer osećaju naše ushićenje betonskom noći,
noćnim radnjama, polupijanim dedama što se
smeju
ispred dragstora, jedinom mudročću koju imaju.

Mi prihvatamo svet koji se zatvara pred nama
jer ipak kucamo na njegova vrata
a od našeg kucanja nastaje jedna muzika
preobražaja
jer naši sveti zvuci oformljuju nove prostore
u koje želim da pozovem sve ljude da se priključe
našoj epifaniji,
našoj ludosti.

I vidim Šri Lanku na borama tvog dlana
– kao najstvarnije ostrvo
što na rupicama oko tvojih usana sa svojom
suptropskom vegetacijom
providnih, sasvim providnih puteva džungle
tera moju misao
na oltar tvoje šminke.
Nećemo nikada ponovo biti ovako srećni
sa svim avionskim kartama ovoga sveta.

Miloš Jakovljević, 1985.

Novi Sad, Vojvodina, Srbija.

ŠUMA

Napukla lica
s daljine posmatraju
srebrno drveće.

Napuklo drveće
s daljine pleše za
srebrna lica.

Oči sjaje
koliko mogu.

Korenje se miče
koliko sme.

Glorjana Veber, 1981.

Ljubljana, Slovenija.

AFRIŠKI BOMBAŽ NA GRADBIŠČU

Berem:

Najamem sobo za daljše obdobje.

Imam 2 delavca, ki delata v našem podjetju,

sta tiha, neproblematična in čista.

Čista, tu sta, hitreje kot polit vosek, in njuna usta,
s prevodom umazanih sanj, sta, pod svojo kožo,
tujca pusta, tako se klata samo skrit črnc, zlepljenec
21. sten, čas je prazen za šklepetalca na gradbišču
Ljubljane, čas je zaceljen, prečiščen človek kupuje
žerjave.

Tu sta, prigovorjevalca zidov,

ko jima mraz razproda vse kvadrate telesa,

ju cigareta prime za roko,

odpelje za 1 meter in pride nazaj,

da sta še vedno tu

in mi zadiši po včerajšnji Afriki.

Zvijem se v topel bombaž in odgovorim:

Hvala, soba je že zasedena,

v njej bivata 2 ideološka problema,

sta glasna, problematična in umazana.

AFRIČKI PAMUK NA GRADILIŠTU

Čitam:

Iznajmljujem sobu na duži period.
Imam 2 radnika, rade u našem preduzeću,
tihi su, neproblematični i čisti.

Evo ih, čisti, brže no što se prolije vosak, i njihova
usta, sa prevodom prljavih snova, pod kožom pusti
stranci, tako se klata samo prikriveni crnac, slepljen
sa 21. zidom, vreme je prazno za tandrkalo na
ljubljskom gradilištu, vreme je zaceljeno,
pročišćen čovek kupuje kranove.

Evo ih, dva kritičara zidova,
kada im mraz rasproda sve kvadrate tela,
cigareta ih uzme za ruku,
odvede ih metar dalje i vrati se natrag,
da još uvek budu tu
i zamiriše mi na jučerašnju Afriku.
Uvijem se u topli pamuk i odgovorim:

Hvala, soba je već zauzeta,
u njoj borave 2 ideološka problema,
bučni su, problematični i prljavi.

SAJE

Vzri roko iz Evrope in se sezuj.

Goli prsti iz zaprtih oči, v rjasto noč zgrabijo kljuko.
Sneg mišic dviguje stopala. Vdih,
izrezan, postaran do kolodvora. Izdih,
preoblečen v mimohod perja,
v obliki mrazu kljuva beton. Kolodvor, vrabec,
kolo, vrag.
Sposodi si nova pljuča in beži, tirnice
prevažajo dihanje do Evrope.
Lokomotivam pozimi ni potrebno posuti soli.
2008 manj snega, krize v peči kurijo mraz.
Tudi psi se držijo za gumbe. Dimnikarjem
cingljajo saje do dna evropskega smeha.
Črni tirnik hropi rdečim semaforjem.
„Nikoli ne vstopiš, ni bilo možnosti izstopa.“

Med umivalnikom in posteljo požene kontejner.
Pogon tirov mineva 20 kvadratno tišino.
Mirovanje,
prehitro za okus. Tekočina,
okužena v paro, uhaja. Med prste. Uho.
Ker 79 let nazaj nekdo ni ugasnil štedilnika.

Kriza zaledeni uhajanje, spregovori z ljudmi.
Tiščanje,
na izteg rok. Dihanje,
zarošeno do kotov, zloženo v telo, zataknjeno
pred zabojnik. Stara ona,
še ne vzgojena v lonček z drobižem, „Letos
je prvič“, pravi. Kramljava.

ČAD

Izbaci ruku iz Evrope i izuj se.

Goli prsti iz sklopljenih očiju, u zardalnoj noći
zgrabe kvaku.

Sneg mišica podiže stopala. Udah,
izrezan, do železničke stanice već star. Izdah,
preobučen u defile perja,
u vidu mraza kljuca beton. Stanica, vrabac,
točak, vrag.

Pozajmi nova pluća i beži, šine
prevoze disanje do Evrope.

Lokomotivama zimi nije potrebna posuta so.
Manje snega 2008, krize potpaljuju mraz u peći.

I psi se drže za dugmad. Dimničarima
odzvanja čađ do dna evropskog smeha.

Crni voz dahće crvenim semaforom.

„Nikada ne ulaziš, nije bilo šanse za izlaz.“

Između umivaonika i kreveta gurne trank.

Pogon šina ubija 20–kvadratnu tišinu.

Mirovanje,

prebrzo za ukus. Tečnost,

zaražena u paru, beži. Među prste. Uho.

Jer, pre 79 godina, neko nije isključio šporet.

Kriza zaledi bekstvo, progovori sa ljudima.

Pritisak,

na pružanje ruku. Disanje,

orošeno do uglova, složeno u telo, zataknuto

ispred tranka. Ona stara,

još uvek neoblikovana u posudu sa sitnišom, „Ove
godine

je prvi put“, kaže. Časkamo.

Momljava,
najin zabochnik se pa kar pelje. Saje se nasmihajo iz
noči, trupla smerokazov. Kdo
jih bo pospravil? Kolodvor
je prazen. Tiščanje rok
poka kontejnerje.

Sezuj se. Ostanješ.

Mrmljamo,
a naš trank se vozi li vozi. Čađ se smeši u noći,
trupla putokaza. Ko
će ih skloniti? Stanica
je prazna. Od pritiska ruku
pucaju trankovi.

Izuj se. Ostaješ.

Maja Ručević, 1983.

Zagreb, Hrvatska.

*SLJEDEĆA STANICA JE: KLINIKA ZA
TRAUMATOLOGIJU*

Da, samo gledaj tim svojim zelenim očima
Tvoja gazdarica guzicu briše aromaterapijskim
papirnatim maramicama
Što mirišu na sandalovinu i istovremeno
ti se obraća
Govori ti o začepljenim odvodima i nijansama
zlatne u koje bi bacila kupaonu
Čim se malo sredi financijsko stanje
Da, samo predi dok čekaš da te nahrani
Tvoja gazdarica ti jamči ljubav i topli dom
Iako razgovara sama sa sobom, a kiše pouzdano
sijeku mrmor vjetra
Cvijeće koje je kupila sama sebi je uvenulo
jer nije instalirano
Tamo gdje bi prema feng shuiu trebalo ne smetati
Da, samo šutaj te komade govedine laminatima
Tvoja gazdarica istjeruje neke nesmotrene pravde
Practicira genocid nad kletim fatumima
Što su se nakupili kao prašina na
klavirskim tipkama
Tako se talože kada se ostavi dignut poklopac
Da, samo se umiljavaj mazna i meka
Tvoja gazdarica će ti ispričati sve o sebi
U zamjenu za noćnu prisutnost tvoga daha
Ne isplati se stavljati kap parfema prije spavanja
Jer nitko neće neočekivano naići
Da, samo nemoj istrčavati u stubište
Tvoja se gazdarica svaki put na smrt prepadne da
će te izgubiti

I onda kada te tuče nogom, ne ljuti se jer
ona tuče prazninu
Što se nadvila nad ciljnim lutanjem
Te ne zna nego slomiti se
Da, samo voajerski izviruj iza ruba fotelje, liži,
malo nj, malo šapu
Tvoja gazdarica pretače univerzalno u privatno
Odnosno šuplje u prazno i apstrahira
mrtvački spokoj
Od naseljena trideset i četiri kvadrata
Voli i podučava se metodici kraha
Da, još ćeš kratko biti zelenooka
Prijeći će i na tebe
Pazi sada: tko se mača laća, od rane koju si
nanosi i živi
Od reza, ruptura, brazdi i gotovih činova
I gazdarica je nekad imala zelene oči
Dok nisu posivjeli obzori
Na prvoj liniji bojišnice

Maja Korolija, 1990.
Stara Pazova, Vojvodina, Srbija.

PISMO IZ KUĆICE NA DRVETU

Pevaj mojim glasom
Iz mene... bez sluha!

Srušimo ograde
Oblakodere i kuće pitomih ljudi i pasa...

Igrajmo se Nomada...

Dozvoli mi da budem
Tvoja lutajuća senka
Opipljiva

Cureći pesak u satu...
Dželat života
Samo je Božja igra smešna.

Puteno prkosi vremenu
Preko mojih usana i jezika!

Srušimo granice
Zablude i lažnu slobodu i moral...

Dozvoli mi da te udarim
Tako da ne osetiš bol...

Dozvoli mi da te uspavam
Sa željom... da jašemo sunce.

Lamija Grebo, 1983.

Sarajevo, Bosna i Hercegovina.

NADINA SREĆA

– E, majku ti tvoju!! Zamale. Vlado, zamale dobih. Uze kučka prije mene. Vlaaaado! – derala se Nada iz kuhinje.

Posljednjih 35 godina bavi se raznim nagradnim igrama i testira sreću koja svakom čovjeku stoji ispisana na dlanu nevidljivom tintom. Nikada ništa nije dobila, pa čak ni na tomboli. Ni onaj „Podravkin“ kalendar je nije zapao, a 15 dana ravno se molila Bogorodici i palila svijeću. Kad ga nije dobila, sve je redom nabila na kurac počevši od Bogorodice. Poštar Ramiz bi se kleo dinom i imanom da ništa za nju nije stiglo, a ona bi tužno odahnula i slegla ramenima brišući ruke od blijedu kecelju.

Nada nije imala mnogo sreće u životu. Uprkos njenoj želji dadoše je čovjeku kojeg nije voljela, na kojeg se dugo nije mogla navići. Izrodila je djecu koja su joj bila potpuno strana i uklopila se u milje nesretnih žena što čekaju povoljan vjetar da otpuše tugu. Vlado je bio šofer i rijetko dolazio kući, a djecu je valjalo odgojiti. Kad već njega nije bilo tu, odlučila se za još jednu stvar koja je izašla iz raja, odmah nakon što je ona ženturača pasjojebomater nagovorila onog pame-tnog i poštenog čo'eka nedanijehtiovećnije-smiodajeodbije da uzme jabuku, pa ih Gospod istjera iz raja k'o kelner posljednje pijance iz birtije, kad već počnu da se pišaju u gaće i kad je fajront. Nada se odlučila za pomoć batine. Ranom zorom bi se budila da naloži vatru i napravi doručak za gladna usta, pa bi probudila nejač.

Deset malih ručica bi trljalo deset snenih očiju. Deset bosih stopala bi se spustilo na hladan pod i streslo se od zime. Petero usta bi zijevnulo k'o peš, a na pet obraza bi Nada spustila po šamar onako preventivno. Dan za danom se nizao u sivu struku perlica od čežnje. Gotovo pa preslikani, u svojoj monotoniji prolazili su ostavljajući za sobom godine kuhanja, pranja, robovanja. Vlado bi s puta dolazio umoran, svaljivao se k'o klada pored nje i zahrkao istog trena. Ona bi još dugo osluškivala kako spava i prevrtala se ne bil' ga kao slučajno probudila i osjetila njegovu ruku između bedara. Ali on bi i dalje testerao, a ona bi se uspavljivala mislima o onom malom što radi kod Ibri u mesari. Kad prihvati onaj teleći but, pa raspali satarom, odmah je trnci prođu, božemeprosti.

A onda je jedan dan otkrila nagradne igre. Veselo je rezala kupone, skupljala ih i lizala onaj kuverat i markicu k'o onu stvar, da prostite. Ni Vladu nije iščekivala koliko poštara. Sanjala je o „Sarabon“ paketu i „Vegetinoj“ kecelji sa onim brkatim kuharom što namiguje. Zatim su se pojavile i one na televiziji, pa nazoveš u program, odgovoriš za šta služi deterdžent i dobiješ poklon paket „Dite“ iz Tuzle. Zvala je svaki dan. Počevši od jutranjeg programa do kviza prije „Dnevnika“. Zvala je danima. To joj je postalo najvažnije. Samo jednom da dobije. Jedan jedini put. Napokon je jedno jutro umjesto zauzeća telefon zvonio. Uspjela je da dobije, iako je čekala preko 15 minuta slušajući jednu te istu melodiju. Kada su joj postavili pitanje srce joj je stalo i jedva je promucala odgovor:

– Alo, Nada je. Imaju kiflice s vanilijom, višnjom, jagodom i lješnjakom.

– Tačan odgovor, Nado. Dobili ste poklon paket u vrijednosti od 45 KM od ... – dalje nije

čula, a kasnije se nije ni sjećala kako je ostavila podatke u režiji. Bila je presretna i uvjerenjena kako joj se sreća napokon okrenula. Dobila je na nagradnoj igri. Ona. Koja nikad ništa nije dobila, sem onda onog kurvanjskog svraba od Vlade, poklon neke kurvetine iz Budimpešte.

Uskoro je na vrata zakucao poštar s velikim paketom pod rukom.

– E, pa čestitam Nado. Bilo je i vrijeme. Tebi paket. A ovo Vladi – pa se zarovi u torbu – čestitka od Telecoma – namignu, pa produži niz ulicu.

Zatvorila je vrata i produžila u kuhinju, čvrsto stežući paket u rukama. Dodala je Vladi kovertu i sjela kod prozora. Nije znala kako da se ponaša u tom svečanom trenutku otpakivanja. Prstima je prešla preko svoga imena i nasmijala se. Učinilo joj se da je u daljini čula Vladu kako joj psuje sunce Isusovo radi telefonskog računa, ali to nije bilo važno. Vrijeme je zaledilo njen osmijeh i radost. Više nikada nije dobila ništa. No, to više nije ni bilo važno.

Ivan Šopov, 1987.
Skopje, Makedonija.

ЛОШ СОН

Забрането е да расте сончоглед на
полињата (дозволено е само негово грицкање)
Во спортските сали се емитуваат репризи од
документарци за здрав живот
Грди дебели полицајки трчаат голи по ливадите
и ловат пеперуги со мрежести хулахопки
(теренот е безбеден:
специјалната единица за борба против
шаренило веќе ја искоси тревата и ги искорна
цвеќињата)
Залудна е надежта на птиците за дом на
билбордите и залудно е моето липање по
липата во цут
    На улиците протестира бесната толпа:
    Уапсете ја убавината!
    Уапсете ја убавината!

LOŠ SAN

Zabranjeno je da raste suncokret na poljima
(dozvoljeno je samo njegovo grickanje)
U sportskim salama se emituju reprize
dokumentaraca o zdravom životu
Ružne debele policajke trče gole po livadama
i mrežastim čarapama love leptire
(teren je bezbedan:
specijalna jedinica za borbu protiv šarenila
već je pokosila travu i počupala cveće)

Zaludna je ptičija nada u dom na bilbordima
i zaludno je moje ridanje za lipama u cvatu

Na ulicama protestuje besna rulja:
Uhapsite prirodu!
Uhapsite prirodu!

МЕШАВИНА

Настинатите го мешаат медот во чајчето
Возрасните го мешаат шеќерот во кафето
Домаќинките со миксерот подготвуваат колач
Секретарките ја мешаат работата со
задоволството
Сè повеќе има мешовити фирми
Дицеите миксаат плочи
Во увото се мешаат звуци од кафулињата
Во клубот девојки мешаат на шипка
Сонот го меша возможното со чудесното
Детето ги помешува левата и десната патика
Бетонската мешалка му ја прегазува топката
(Градежните фирми уриваат домови!)
Март го меша цутот со снегот
Комшиите се мешаат кај што не им е место
Младоста ги меша денот и ноќта
Младите го мешаат коњакот со кока–кола
Ја мешам саканата со една божица
А таа постојано ми ги меша мислите

MEŠAVINA

Tinejdžeri mešaju med u čaju
Odrasli mešaju šećer u kafi
Domaćice mikserom spremaju kolač
Sekretarice mešaju posao sa zadovoljstvom
Sve više je mešovitih firmi
Di-džejevi miksuju ploče
U uhu se mešaju zvuci iz kafića
U klubovima devojke mešaju oko šipke
San meša moguće i čudesno
Dete meša levu i desnu patiku
Mešalica za beton mu pregazi loptu
(Građevinske firme ruše domove!)
Mart meša cvat sa snegom
Komšije se mešaju tamo gde im nije mesto
Mladost meša dan i noć
Mladi mešaju konjak sa koka-kolom
Mešam svoju voljenu sa jednom boginjom
A ona mi stalno meša misli

Aleksandra Savanović, 1986.

Novi Sad, Vojvodina, Srbija.

LUSILA

Lusila nije mogla da oseti ukus.

Imala je crvene usne ponekad.
Sanjala je svet. Gledala kroz roletne.
Nikada nije videla more. Sem na televizoru.
A tamo je bilo beskrajno. I toplo. I spokojno.
+ beskonačno sve. I svi su govorili... ah... to
prelepo more... blago onima koji su u njemu
uživali!

Lusila je želela da dotakne more. Onako tik ispod
površine. Da gleda svoju uvećanu šaku pod
vodom. Kao kada napuni lavabo. Samo more je
možda drugačije. Možda šaka u moru nije uvećana.
Nije znala. I htela je da poliče prste. Mokre.
Polaaakooo. Od korena dlana do vrha srednjeg
prsta. Slanooo. I da sluša šum talasa.
Rekli su joj da je more slano.
Kakvog je ukusa slano?!

Uh...

Kada bi samo jednom mogla da dotakne more.
Onako ispod površine. Samo malo. I poliče prste.
I poliče prste. I uh...

Slano.

Probala je da zamisli slano. kao... kao...

Ali more nije bilo tu. Već negde. Daleko. Ako
uopšte i postoji. Ako ga nisu jednostavno izmislili.

Izmislili more?

Hm. Ako bi kupila so u prodavnici. Možda ako bi
napunila usta solju. I potrudila se da je ne guta.

Nedelju dana. I da ne otvara usta. Nedelju dana. Možda bi uspela da oseti slano. I možda ako bi stavila so u lavabo pun vode...

I Lusila je kupila so u prodavnici. I napunila lavabo vodom. Do vrha. I sipala u njega so. I napunila je usta. A so je bila sitna, sitna. Ispadala je kroz nepostojeće rupice. Ona se trudila. Čvrsto je stezala usne. Ne izlazi! Ne izlazi. Molim te. I stavila je šaku u lavabo. I zatvorila oči. I slušala šum mora u ušima.

Vreme je prolazilo. Lusila je postajala gladna. Noge su joj utrnule. Šaka joj se smežurala u vodi. Šum mora nestajao je iz njenih ušiju. So se uvlačila među zube i žuljala. I postalo je teško. Gotovo neizdrživo. Bolno.

Tu. Tu. Još samo malo. Baš tu. Evo. Upravo. Sad. Čeka je osećaj koji tako silno želi.

Sedmog dana izvadila je šaku iz vode. Sa šumom talasa u ušima. Jezikom je polako prešla od korena dlana do vrha srednjeg prsta, a so, so, so joj je sipala iz usta. Gušila se. Ali je nastavila da liže prst po prst. Polako. Kašljala je. Evo ga. Mislila je. Evo ga. Slano. More.

Ništa.

Ništa?

Pa naravno. Nedelju dana nije dovoljno. Sad joj je jasno. Mora jače da se potruđi. Ne može to tek tako. Ne može svako da oseti more. Za more moraš da se potruđiš. Da ga stvoriš. U svom lavabou. I ukus. Na svom jeziku. Ah. To nije nešto što se dobija. More se gradi. Ako se stvarno potruđiš onda će i biti tu. Kako je bila tako naivna. Kako to ranije nije shvatila.

Ovog puta kupila je duplo više soli. I sipala je u usta dok joj obrazi nisu postali potpuno okrugli i

nabrekli. Kao da će da puknu odmah. Sa mukom je stegla usne. Šaku je spustila u već usoljen lavabo. So joj se spuštala niz grlo lagano. Jezikom je pokušavala da je zadrži. Šum mora strujao joj je u ušima. Zatvorila je oči. I čekala. Ovog puta.

Tri nedelje.

Koža na obrazima joj je pucala. Ranice u ustima su krvarile. So je pekla. Telo gotovo da nije osećala. Beonjače su joj bile potpuno crvene od nespavanja. Bila je izmučena. Neshvaćena. Nesrećna.

Ali tu je. Još. Malo. Sad. Dvadesetprvi dan.

Izvadila je šaku iz vode. Sa šumom mora u ušima. Jezikom je polako prešla od korena dlana do vrha srednjeg prsta, a so, so, so, sipala joj je iz usta.

Curila kroz nos pomešana sa slinama. Gušila je.

Ali Lusila je nastavila da liže prst po prst. Polako. Kašljala je. Evo ga. Mislila je. Evo ga. Suze su joj tekle od bola. Svaki delić lica ju je pekao.

Gubila je svest. Evo ga. More. Slano. More.

Ništa.

Vreme je stalo kada je sklopila oči. Znala je. Nema više pokušaja. Ah kako je tužna njena sudbina.

Njena jedina želja nikada neće biti ispunjena.

Lusila je plakala. Neutešno plakala. Noć i dan su se možda smenjivali. Gotovo je. Gotovo je. Pomiri se. Nikada. Nikada. Govorila je dok su joj talasi zapljuskivali gole noge.

Talasi?

Talasi?!

Sa naporom je pokušala da pomeri kapke.

Trepavice su joj bile slepljene. Čula je šum.

Šum mora.

Mora?

Mora?!

Mirisalo je drugačije. Kao nikada do sad. Uplašeno je otvorila oči. Svetlucalo je plavo. Plavo?! Polako je ustala. Korak. Korak.

Crvene usne su joj drhtale.

Korak. Korak.

Haljina joj je bila mokra. Korak. Kukovi pod vodom.

Lusila je dotakla more. Onako tik ispod površine. Gledala je svoju šaku. Pod vodom. Kao kad napuni lavabo. Samo što šaka u moru nije bila uvećana. Polizala je prste. Mokre. Polaaakooo. Od korena dlana do vrha svakog prsta. Slušala je šum talasa. Na njenom jeziku bilo je slano. Slano. A onda je bilo slatko. Nije znala kako zna. Ali znala je. Svi ukusi stopili su se u jednom. Tu pred njom. U njoj.

Marko Gregur, 1982.

Koprivnica, Hrvatska.

TRAŽI SE MITO

Sve što mi je u tridesetpetoj ostalo od starog života, od posla, djevojke koja je rekla da će me zauvijek voljeti, dvosobnog stana i prijatelja koje sam častio pićem, pretplata je na jedne dnevne novine. A na tu me pretplatu namagarčila ona, koja je rekla da će me voljeti zauvijek. Ali nema veze. To je jedna od rijetkih stvari koje joj ne zamjeram. Ionako nemam što raditi kad ustanem pa skuham kavu i čitam novine. Uvijek prvo prolistam oglase. A jutros sam pročitao jedan koji je bio veoma zanimljiv: „U užem centru grada izgubljeno je mito. Poštenog nalaznika bogato nagrađujemo.“ Naravno da mi je oglas privukao pažnju i to iz dva razloga: prvo, mito nikad nisam vidio, samo sam slušao o njemu i drugo, nudila se bogata nagrada koja bi mi pomogla da pregrmim nekoliko mjeseci dok ne sredim život. Eksnuo sam kavu, na brzinu se obukao i krenuo van.

– Kuda ideš? – upitala me majka nadajući se da će moj odgovor biti biro, odnosno Zavod za zapošljavanje.

– Idem tražiti mito – odgovorio sam kratko tražeći sunčane naočale i krajičkom oka vidio majku kako pada u nesvijest.

– Rekao sam ti da taj mali neće dobro završiti – doviknuo je iz kuhinje otac zabavljajući se slaganjem još jedne makete Tupoljeva.

Ona je čitala Coelha koji je napisao da se kad nešto zaista želiš sve sile svijeta urote da to i dobiješ. Vjerovao sam da zaista želim pronaći to mito i bio uvjeren da ću ga naći iako nisam bio siguran kako izgleda i makar sam bio svjestan da je

već devet sati i da je hrpa manijaka oglas pročitala već u šest, na benzinskoj, uz prvu čašu pelinkovca.

Kad sam stigao u centar grada, gdje je mito imalo biti izgubljeno, sunce je već opako pržilo naviklane glave gospođa umirovljenica kojima to međutim uopće nije smetalo, sudeći barem po energičnom vitlanju štapovima po svemu što im se učinilo da bi moglo biti mito, a kako im je nedostatak vida stvarao mnogo pričina vitlale su one tim svojim štapovima asfaltom kao najbolji kosci livadom. Sve su se nadale, kao i ja uostalom, da će baš one biti poštene nalaznik. Samo, pitanje jesu li one čitale Coelha!

Probijao sam se kroz gomilu gledajući krišom potencijalne mitolovce, sva se sirotinja sjatila u centrum, zakrčila pločnike, dok su terase blještale od zalazanih frizura tipova u klišeiziranim crnim odijelima i sunčanim naočalama većim od glava, probijao sam se tako brzim korakom, bez reda i rasporeda, prolazio nekim ulicama i po tri puta, otirao znoj s čela i proklinjao sunce i tipove s crnim brilama i nju kad sam iza kante za smeće ugledao kuvertu. Potrčao sam prema njoj, lagano, onako kako trčite kad želite da nitko ne primijeti da trčite i činilo mi se da život opet kreće uzlaznom putanjom. I dalje pokušavajući biti neprimjetan sagnuo sam se da podignem kuvertu nadajući se da će u njoj biti to famozno mito, koje može biti „pajcek“ ili milijunčak, ispružio ruku i već je počeo masirati laganim kružnim pokretima želeći kratko odgoditi trenutak podizanja kad me po ruci iznenada opalio smeđi lakirani štap. Vidio sam zvjezdice, bez „Ode radosti“ kao glazbene pozadine, toliko me snažno opalio taj štap kojim je upravljala neka luda baba. Bio sam lud! Lud od sunca i vlastitog života. Pridižući se pitao sam što

joj je, a ona je rekla da joj izvolim predati kuvertu jer je njezina.

– A što je u njoj?

– Što tebe briga što je u njoj! – bahato je odgovorila.

– Ili recite što je u njoj ili ću je uzeti jer nije vaša – rekao sam i opet se sagnuo da je podignem.

– Ma balavac jedan balavi! – počela je urlikati baba i opet me udarila štapom.

– Molim vas, stišajte se... – govorio sam , a ona je još jednom naciljala moju ruku.

Bio sam lud. Lud od sunca i vlastitog života. Ruka mi je poletjela prema njoj. Zaista nikad nisam udario ženu. Potukao sam se svega dva–tri puta s tim da nikad nisam prvi počeo. I u tom sam prokletom trenutku gledao ruku kako odlučno i precizno klizi prema sedamdesetogodišnjoj starici, a zaista nisam želio da pristane na njoj i morao sam se dobro namučiti da nagovorim mozak da je barem pošalje malo više kad je već bilo očito da se ne može zaustaviti. Ruka se doista i podigla malo više, samo što je „malo više“ neodređen pojam i tako „malo više“ nije bilo dovoljno pa sam je okrznuo po tjemenu i plamenocrvena je perika proletjela ulicom.

– Oprostite – rekao sam, a ona je počela histerično vrištati. Što sam mogao? Stavio sam kuvertu u džep i udaljio se. Već sam skrenuo u drugu ulicu a još sam je čuo kako vrišti: Policija! Policijaaa! Kad sam već bio dovoljno daleko da je ne čujem sakrio sam se od sunca, tako sam se barem uvjerio, u hladovinu jedne veže i otvorio kuvertu. U njoj je zaista bilo to čudesno mito! Nazvao sam broj iz oglasa. Dogovorili smo vrijeme i mjesto sastanka i tek što sam završio

razgovor i jednom nogom stupio na ulicu ona se baba stvorila ispred mene s dva policajca.

Odveli su nas u policiju. Maltretirali me glupim pitanjima. Mislim, dogodilo se, što sad? Događaju se i veća sranja. Ispitivali su me i ja sam lijepo odgovarao pokušavajući biti smiren. Onda su se prebacili na gospođu, pitali je što se to dogodilo u centru, a ona je, trudeći se da izgleda kao dobra nemoćna starica, žrtva vandala, jednog od mnogih iz tih nadolazećih bezobzirnih generacija koje prema njezinim riječima ne poštuju ništa i nikoga hladnokrvno rekla, ni traga onom urlanju od maloprije, rekla je: Gospodin je uzeo mito!

Skoro sam se onesvijestio.

– Molim? – upitao je policajac kojem je ta izjava dala vjeru u napredovanje budući je sasvim običan slučaj dobio nove razmjere i dala dodatan motiv da se sasvim posveti slučaju kojem je u početku pristupio rutinerski, a ja sam pomislio kako sam lijepo mogao nazvati onaj oglas za slaganje kuverti kod kuće koji sam s podsmijehom preletio pogledom, jer kuverta je kuverta, a tu bi rizik bio puno manji.

Murjak me pitao je li istina to što tvrdi gospođa, rekao sam da nije, baba je rekla da je, ja da nije, murjak je navukao opak izgled, baba je rekla da izvadim kuvertu, koju kuvertu upitao sam, sve se odvijalo brzo, pajkan je ustao i rekao da mi je bolje da izvadim kuvertu ako je imam, inače će me pretražiti, koju kuvertu opet sam upitao pokušavajući dobiti na vremenu, a onda je milek dosta odlučno krenuo prema meni i plava je kuverta isplovila iz džepa.

– Opa! – uskliknuo je policajac kao kakva tinejdžerka kad ju je otvorio.

– Nije onako kako vam se čini – promrmljao sam mantru svih krivih i ulovljenih.

– Molim vas izadite malo – rekao je policajac kad se vratio u prostoriju iz koje je izašao pričajući zavjerenički na telefon pa smo baba i ja ustali te krenuli van.

– Ne vi gospodo. Samo gospodin – prevalio je rečenicu policajac koji nas je ostao budno motriti kad je kolega izašao.

Tamo me dočekao neki gospodin. Pretpostavio sam da je inspektor i moja se pretpostavka pokazala točnom.

– Inspektor Mutić – predstavio se ne ustajući sa stolice na kojoj je sjedio.

Krenuo je s kratkim uvodom, pa malo pravne regulative, propisane kazne za počinjena djela, ukoliko se ona naravno dokažu, ali osnovana sumnja postoji, zatim moja strana priče, a onda se otvorio: Čeka vas duga kazna, to je sasvim jasno. Uzimanje mita nije mala stvar. Mi smo pravna država i institucije moraju obaviti svoj posao. A tu je još i gospođa koju ste premlatili na javnom mjestu. Kaže da će vas tužiti. Pa gdje vam je bila pamet? Ali vidite, sve bi se to možda ipak moglo zaboraviti.

Što sam mogao? Pristao sam da se sve zaboravi. Ako ne može amnestija pristajem na amneziju. Na platnom spisku našla su se dva policajca, gospodin inspektor i baba. Izluduje me što sam morao platiti toj glupači. Stajala me petsto eura. Izašao sam iz policije i pogledao na sat. Već je prošlo vrijeme dogovoreno za sastanak s gospodinom koji je dao oglas. Da barem nisam nazvao taj broj! Mogao sam pokupiti lov i otići. Ali ne, ja sam „poštteni nalaznik“!
Ne zaboravimo to!

Čitavog sam života poštenjačina. Zato sam tako i završio. Ubrzo mi je zazvonio mobitel.

– Kako to mislite, nemate sav novac? –
čudio se glas s druge strane žice

– Ne igrajte se s nama. Znamo gdje živite
– zaprijetio je i pročitao moju staru adresu
na kojoj sada stanuje samo ona.

To nije moja adresa.

O, mi mislimo da je. Dao nam ju je jedan
dobri gospodin, slučajno policijski inspektor. Pa
valjda policija zna, zar ne? Da ne duljim: sutra lova
ili ćemo vam zapaliti stan.

Tu–tu. Tu–tu. Tu–tu.

Zvonilo mi je u ušima. Mito koje sam
pronašao koštalo me četiri tisuće eura. Gospoda
policajci uvjerali su me da je to dobra investicija.
Bila ona dobra ili ne sada moram negdje skupiti tu
lovu inače će joj zapaliti stan. A lova ne raste na
drveću.

Vratio sam se kući.

– Sine, pogledaj kako sam lijepu maketu
aviona napravio! – entuzijastično mi je prišao otac
pokazujući novu maketu Tupoljeva. Skuhao sam
kavu i čitao novine. Pomislio sam kako ću sutra
pročitati i crnu kroniku. Mogla bi biti zanimljiva.
Mitom sam platio mito i još ostao dužan, misao je
koja mi nije izlazila iz glave. Ujutro idem na biro.
Majka će biti zadovoljna.

Oana Ursulesku, 1987.

Novi Sad, Vojvodina, Srbija.

BOL

Dok je okretala naizmenično pedale svog žardalog bicikla proizvedenog davne šezdesetosme, osećala je kako je probada bol sa leve strane grudnog koša. Bol koji je već postao deo nje i pratio je na putu kući kao verni pas.

Svetla u autobusu na suprotnoj strani puta upalila su se pre vremena, dok je još pokoji zalutali zrak sunca vršljao po vrelim i prljavim betonskim obrisima umornog grada. Njen nekad omiljen deo dana – sumrak – sada se svodio na mučni put do kuće. Obično bi se bol toliko pojačao do trenutka kada bi prekoračila kućni prag, da bi joj čula već u potpunosti otupela, ostavljajući samo maglovito sećanje na ceo dan proveden u mukama, sa bodežima koji bi joj se zabadali u grudi, sada već i u snu. Više nije bilo odmora. Sećala se sa zavišću svih umornih nedelja obe svoje trudnoće, kada je kukala preko dana, ali uvek negde duboko u sebi se osmehivala jer je znala da noć donosi olakšanje. Njen najveći strah tih dana bio je da dete može da oseti taj neumoljivi, tupi bol u njenom telu, jer je to sad bilo i njegovo, telo njenog deteta, koje je svakim danom raslo unutar nje, malo biće, sa svih strana zaštićeno od svega sem od onog tela koje ga je činilo toplim i udobnim. Uveče, kada bi njen muž zaspao pored nje i užasno hrkao ponavljajući rečenice koje je slušao ili izgovorio tokom dana, tako da je uvek mogla znati gde je bio i sa kim, nju bi opsedale mračne misli o tome da joj to dete unutar nje više da požuri, da ne može više da izdrži taj bol koji i ono oseća. Da je samo mogla da skрати taj period patnje, rado bi ga skratila. Ono što je za

nju trebalo da bude najsrećniji period u životu majke, pretvorilo se u najgoru noćnu moru. Pokušavala je što više da spava jer je mislila da, ako ona ne oseća bolove u snu, sigurno ga ne oseća ni to dete. Ujutru bi se bojala da otvori oči; samo još malo sna, Bože, mislila je svakog jutra; pusti moje dete još malo da odmori. Oba puta, porođaj je bio lak i njeni vrisци bili su više uzvici sreće što ga je oslobodila.

Nekoliko dana pre prvog porođaja prvi put joj se javila misao o deformitetima; bojala se da je sav taj bol nagrđio to dete u njoj, da ga je izdeformisao do granica neprepoznatljivosti, da, kada ga prvi put bude držala u rukama, da će joj tada njeno dete, njeno sopstveno dete, pružiti pogled prebacivanja, mržnje, jer oseća na svom telu posledice njenog. Ali, devojčica je bila sasvim zdrava kada se rodila; i ona i njena sestra posle nje. Tek kasnije su počeli problemi. Ana, starija, nije mogla da ima dece. Godinama se lečila, po banjama, po lekarima, klinikama, u Nemačkoj, u Francuskoj, kod nje u Beogradu. I ništa. A ona je znala da je to njena krivica, da je to teret koji je čekao pravu priliku da se ispolji. A Marija, mlađa, dobila je dečaka; skoro da je poverovala da su sve te njene misli glupe, kada je Aljoša doneo poruku od učiteljice u drugom razredu. Gospodo, rekli su Mariji, znate, on malo sporije uči od ostale dece. Evo ga, pomislila je kad ju je ćerka nazvala plaćući. To je to, to sam ja, to sam opet ja. Gušila je u sebi suze jer nije znala kako da kaže to svojoj ćerki. Natuknula je jedanput nešto, samo da bi je i Ana i Marija obasule grdnjama i teškim rečima: Ana je bila lekar, kazala joj je da tako nešto ne postoji, da priča gluposti, da je sujeverna, da je zaostala. Htela je da im kaže da ne znaju, da ne razumeju, htela je da im kaže o neprospavanim

noćima, o strahu. Ali, ni da čuju, i jedna i druga. Mama, kazale su, šta pričaš? Gde si ti to još čula? Pa nije to tebi urođeno, da je urođeno bilo bi nešto drugo, ali tebe je taj konj udario kad si ti bila već velika, pa nema to nikakve veze. I onda bi prešle na uobičajena pitanja, da li je boli, koliko jako, je li oštar ili tup bol, da li pije lekove redovno, kad misli u banju, ima već tri godine kako nije išla. I sve tako. A njoj na srcu nešto sasvim drugo; ne marim ja za mene, ali kažem vam, osetila sam to dok sam vas nosila, da vas boli, da se mučite. Ali, nikad nije izgovorila. Samo bi je opet izgrdile.

Tešila je Mariju kako je znala i umela, a uveče, kad bi joj muž otišao kod komšije ili na pecanje, plakala je po kući, udarala šta je stigla, bacala šerpe i lonce, klela, psovala, izgovarala reči za koje nije ni znala da ih zna. Zašto i moju decu? pitala je i ostajala bez odgovora. Zašto nije moj bol dovoljan, nego mora i moju decu da boli? Mogla sam ostati bez dece, pa makar me on i oterao, a ne ovako.

Pokušala je jednom da kaže mužu, da mu se poveri, ali je nije slušao. Idi, kaže, pa nek' ti da Ana neki jači lek za to, nemoj tako ići u bolovima, ženska glavo. Ma nisam ja u pitanju, htela je da mu kaže. Ali, nije. Umoran je i on, svaki put bi pomislila, šta ću ga još i ja opterećivati. Troje braće je sahranio u poslednjih godinu dana, šta ću mu još i ja?

I tako bi trpela i trpela, ne svoj bol, jer joj je on tokom godina postao i neka vrsta iskupljenja, samokažnjavanja za ono što je gledala da se dešava njenim ćerkama, već je trpela to saznanje da je upropastila toliko života svojim jednim, a taj bol se pokazao daleko upornijim i težim od onog drugog. Kada se kupala, odbijala je da se pogleda u

ogledalo; nije htela da gleda to izvorište bola i nepravde. Gadilo joj se.

Jedino ga je njemu prepuštala još uvek. Činilo joj se da je to bila jedna jedina stvar koja se nije među njima izgubila tokom godina. Sve drugo je nestalo. Smeh, šale, držanje za ruke, poljupci, savetovanja – ni jednom ni drugom nije bilo do njih kada bi se uveče videli, na kratko, on iz fabrike, ona iz mesare, u kojima su proveli poslednjih trideset godina. Ali je još to ostalo među njima neiskvareno. Ista strast kao i pre dvadeset i osam godina. Samo još tada su se gledali u oči, i jedino u tim pogledima je sve još bilo isto: ista iskrenost, ista ljubav.

Sada je okretala pedale svog bicikla, umorno, zabrinuto, teško, kajući se upravo zbog tih trenutaka; pitajući se kako da mu kaže da joj je četrdeset devet i da u njoj raste nov život. Opet.

Iznenada je stala, nasmejala se: neće moći, ne i treći put. Ne više. Ovo neću da rodim.

Nastavila je put prema kući. Do tada se već bilo potpuno smračilo.

Sladjana Šimrak, 1990.
Stara Pazova, Vojvodina, Srbija.

ĆUTI, KAFKA

Znaš,
Nadživljam stid
Svakog trena tokom i nakon
Ćutanja
Našeg,
Mog,
Prolaznog.

Nadživljam ga i kad
Me misli zagolicaju
Tako da baš osetim
I onda odu
Izvan prezenta.

Pa zavučem reči u papiriće
Tako da deluju
Čudački ljupko
Ili racionalistički prezrivo.

Pa zaspim na sopstvenoj ruci
Dok mi dlan prenosi
Muziku iz radija.

I ujutro je sunce opet moje.
Starija sam,
Ide brže.

Marija Škrlec, 1982.

Jarmina, Hrvatska.

DODIR NEVINOSTI

Njušim ga. Protekla noć osjeti se na koži. Njezini zvjezdani tragovi još su svježa prašina oko nas, omamljujuća. Na podu razbacane stvari otkrivaju da je noć burno prošla. Cipele kod vrata. Košulja. Polomljeni gumbi. Hlače kod kreveta – nogavice izokrenute. Gola tijela. Na zgužvanim plahtama.

– Spavaš li? – pitam ga na uho.

Nema odgovora. Spava. Ali znala sam to i prije. I smeta ga moj vlažan jezik u uhu.

Okreće glavu na drugu stranu.

– Sanjaš li? Što sanjaš? – šapućem mu u pupak.

Nešto se meškolji ali se ne budi, ne otvara oči. Umećem stopalo među njegova koljena. Spuštam glavu na prsa. Unutra kuca. Glasno. Čujem sve pravilno. Sigurno zbog jutarnje tišine. Mogla bih zauvijek ostati ovako, priljubljena uz njegovo tijelo. Nalazim u njemu sav spokoj kao i svu ljubav i strast. Tako je toplo. Jutro je prohladno a ležim otkrivena. Želim da mi grije grudi. Kradem mu dlan ispod jastuka i polažem ga na sebe. Krajnje oprezno. Polako. Ako nešto sanja neka bude tako mekano i tako lijepo kao naša gola tijela. Ima duge prste. To volim. Duge prste. Prodorne. I on to jako dobro zna. Zna da ih mogu staviti gdje god želim. Mogu ga pustiti da ih povlači po izbočinama mojih zglobova, po uleknućima rebara, po nabreklih bradavicama. Mogu ih obložiti slinom i sluzi. Mogu ih učiniti skliskima i savršeno glatkim. Mogu ih pustiti da tako klize preko mesnatih dijelova i na kraju budu

uhvaćeni u nekom tjelesnom otvoru ili stisnuti zubima.

Psst... okreće se. Liježe na bok. Okrenut prema meni. Bit ću nježna. Poljubit ću ga samo kratko u bradu. U usne. Nos. Kapke. Imamo nos istog oblika i oči iste boje. Naše su oči velike i tamne. Imamo duge trepavice. Guste. Oštre. Ti obrazi... To lice... Nalikujemo li više na oca ili na majku?

Gdje su oni? Mi smo bez veze na ovom svijetu. Povezani tek jedno s drugim. Brate...

Uroš Pajović, 1993.
Beograd, Srbija.

DIJALOG SA HERBERTOM

I sad silaze Longobardi
u grad,
umetnuti u skupa odela
sa ženama divnim
i rumenim.

Džipovima potiskuju trotoare.
Njihovi vokali, nazali
kvare
naše pesme.
Ubrzo, postaju pevuckavi žargon,
a Longobardi i njihove žene
gospoda nevidljiva.

Nekada,
Longobardi bi za jedan dan
pojeli grad.

A sad,
velika usna duplja
proguta
za čas
i njih,
i nas.

Boris Lalić, 1988.

Sarajevo, Bosna i Hercegovina.

HEDONISTA

Približavao sam se velikom brzinom prema stepenicama, usmjeren, koncentrisan i napet. Na početku prve stepenice okinuh iz sve snage desnom nogom po repu i odrazih se u zrak, dok sam lijevom opalio dobro mi poznati potez iz zgloba. Pogledom pratih ispod sebe šta se dešava, desnom nogom pristadoh tačno na šarafe poslije željene rotacije, dok je lijeva još uvijek bila zategnuta i izbačena ispred. Pravi momenat za pravu fotku, kad bi još bilo aparata, ali jebeš fotke, zabava je bitna.

Vratih ispruženi majgeri na objekat koji je letio ispod mene, ali se ne oslonih baš najbolje na šarafe, već pokrih pola širine. Aterirao sam silovito, a ona ne baš najbolje oslonjena ljevica izvrnu objekat na kant, a i sama umjesto na don, sleti isto na kant. U tih par milisekundi skočni zglob se nađe u nezavidnoj i apsolutno nespremnoj situaciji. Bol skoči iz noge preko tijela do usta, i ja reagovah glasnim glasom punim muke: „Joooj! jebo te bog!!!“

Odmah sam se, kao fudbaler koji folira penal, uhvatio za izvrnutu nogu i stao da se valjam, psujući kao kočijaš. Pridoše mi drugovi usta punih savjeta, utrkujući se koji će me prvi maznuti za onu ranjenu nogu da mi izvrši kakvu medicinu. Dižu me na klupu, a ja se malo smirujem. Palim pljugu i mrškam sve one koji mi govore: „De pusti da ti povučem, znam ja, nije to ništa!“ Tako su povukli i Žuci, pa je Žuća imao četverosatnu operaciju koljena, poslije koje je furao fiksator i bolnicu puna dva mjeseca.

Tena mi postaje tijesna, a u zglobu pulsira i boli do pičke materine. Skidam i čarapu oprezno, i vidim da mi se zglob udebljao i malo pomodrio. Isprobavam kretanje. Sve radi, ali boli do kurca. Svi oko mene govore: „Ma nije ti ništa, malo leđa stavi i do sutra će bit ko nova!“

To je i meni poznato, imao sam i ranije sličnog iskustva, ali bolnica je preblizu da se ne posjeti. Dvojica kreću sa mnom, ja sjedim na vozilu a oni guraju. Nije toliko strašno da mi se ne smije i zajebava, tako da dolazimo u CUM u vrlo veselom stanju.

Pokazujem umjetninu u kojoj je autor ujedno i materijal produkta, a ljekar opšte prakse kaže: „Hm! Trebalo bi to slikat“, na što jedan od mojih jarana u pratnji, koji je i inače negativno budalast, daje komentar: „Jok jarane, mi kontali da mu odma spucaš visoku amputaciju!“ Ljekar opšte prakse pizdi i urla da se sad mogu kući uslikat, a ja stojim između dvije vatre. Čas psujem jaranu mater i oca retardiranog, čas doktoru pojašnjavam da mene zaboli kurac za budalu, da sam ja povrijeđen i da ima da me slika.

Dolazi još neki peder u mantilu koji poziva razjarenog na kaficu, ignorišući me kao zrak. Odglumljujem napad bola, dernjam se kao novorođenče, tako da me ipak uzimaju na slikanje. Budalastog jarana je izveo normalni jaran, jer je ovaj želio da se obračuna sa doktorom koji „ne zna za šalu“, tako da sam sam.

Stiže snimak, dijagnoza i ponuđena terapija ravnodušnog doktora: „Uganuće. Hoćeš langetu?“ Totalno sam popizdio na ove riječi. Posljednjih pet uganuća u hitnoj, dobio sam uvijek iste odgovore – „Uganuće. Hoćeš langetu?“ Namršten i ljut odgovaram: „Hoću kur...!“, ali se savladam na vrijeme, progutam knelu, i fino

kažem: „Neću! Fiksiraću kući gumiranim zavojem! Hvala vam!“

Jarani me čekaju ispred. Onaj budalasti predlaže da pita na recepciji koje je auto od dotičnog, da mu izbuši gume. Normalni jaran i ja ga zasipamo arsenalom psovki i grdnji, te se on konačno smiruje. Pomogli su mi do trolejbuske, gdje smo se rastali. Oni su se vratili na stepenice, a ja sam otišao kući na bolovanje.

Noga je brzo oticala i jako je bolila, tako da sam u stan ušao skakućući na jednoj nozi. S teškom mukom sam se istuširao, namazao povrijeđeni zglob nekakvim mastima, privio leda, i legao u krevet, sa nogom podignutom visoko na jastuke. Donio sam sebi hladnu kolu, klopnu, i pustio film da gledam.

Iako film nije bio loš, ja sam potpuno izgubio pažnju poslije pola sata. Džaba ti je, kad čovjek slabo voli filmove, kakve god da mu puštaš. Stao sam tražiti neku knjigu za čitanje, ali mi se nije čitalo ništa iz knjiga koje sam imao kući. Ustvari, osjetio sam da mi se čita neki krimić, a ja u kući nisam imao niti jedan.

Krimiće sam inače davno prekucao, ali sad mi baš dođe nekako da baš krimić čitam. Noga je bolila i u stanju mirovanja, zglob je bio vruć kao da je sad iz rerne izvađen, a biblioteka je bila sto metara od moje zgrade. Isprva sam rekao: „Ma lud si!“, i probao da zamjenim krimić vesternom koji sam imao, ali to nije išlo. U glavi su mi se rojili svi oni čudnovati slučajevi koje sam kao mlađi halapljivo gutao po cijeli dan. Ni nekakav glupi roman o nindžama nije mogao da mi izbije misao iz glave. „E jebem ti majku u pičku!!!“, opsovah na sav glas, pa potražih papuče da idem u biblioteku.

Razdaljinu od stotinu metara sam prelazio dvadeset minuta, zastajkujući sa izrazom lica kao da sam zapao u najcrnji sevdah srca crnog od ljubavi nesretne, ssskajući i jojkajući, uspijevajući tek slabašnim glasićem da opsujem štagod između tih uzvika odvratnog bola kojeg sam osjećao sada u cijelom tijelu.

Nakon smaračkog objašnjenja povrede, izabrao sam, prema preporuci drage bibliotekarke, jedan, kako je ona rekla: „Stari krimić sa dušom, a ne ko sad ove gluposti što ih prodaju pod krimiće!“, uvjeravajući me da se neću pokajati i da ću joj poslije njega tražiti još. „Iza kulisa“ je i izgledao respektabilno, korica presvučenih lažnim baršunom, sa mirisom stare, prekaljene knjige koja zaslužuje pažnju. Vjerovao sam svojoj bibliotekarki, a i sam izgled knjige me dojmio, tako da sam je iznajmio i krenuo na mučni put.

Naslađivao sam se pri pomisli kako ću se sada, kad proživim sve ove muke, zavaliti u krevet, udobno se smjestiti, i čitati narednih pet sati. Svakim korakom sam bivao sve uzbuđeniji i nestrpljiviji. Između dva napada bola nisam psovao, nego se smijao. Kada sam otvorio vrata stana, osjećao sam se kao da sam otvorio vrata raja.

Pala mi je napamet suluda ideja da se opet tuširam, kako bi još više ogladnio za knjigom, a i bio sam se sav preznojio dok sam otišao i vratio se. Tako sam i učinio. Pri ulasku u kadu, veoma glupavo sam zakoračio povrijeđenom nogom, oslonio se na nju, i sa urlikom se polomio u kadu, udarivši se pri tom još u glavu, rame i lakat, ali ništa ozbiljno. Muka je enormno uveličavala nasladu, čitavim tijelom su mi hodali nekakvi impulsi i napadi radosti, jer koliko god da patim sada, uskoro ću biti zavaljen u svom udobnom

krevetu, sa knjigom koja mi se čita najviše na svijetu, hladnom kolom i grickalicama.

Tuširao sam se dugo, vodom više hladnom, nego toplom, sve dok nije postala skroz hladna. Obrisao sam se pažljivo, obukao gaće, stavio dezodorans, i konačno se uputio u sobu, stišćući roman u ruci kao da mi život od njega zavisi.

Čitavih pet minuta sam potrošio na namještanje. Onda sam otpio malo kole, pojeo griz sendviča s odličnim suhim mesom i odličnim buđavim sirom, zalio ga ponovo kolom, podrignuo, i konačno uzeo krimić u ruke. Duboko sam uzdahnuo, i polako prevrnuo koricu, titrajući sav u sebi od punog zadovoljstva. Toliko mi je bilo dobro u tom trenu da bi me bolio kurac i da imam gangrenu noge.

Prevrnuo sam i prvu praznu stranicu, na kojoj je, sa druge strane pisalo krupnim slovima:

Marija Lazić, 1987.
Beograd, Srbija.

KRIK

Vozovi prolaze
danas je bio težak dan.

Nad nebom preleću,
jata ptica selica, sive divove.

Tišina je tmurna
i gusta magla gasi ulične lampe.

Čuje se i dalje
kako vetar bije promrzle vagone.

Uhvaćeni leptiri
se dave u kišnim barama.

I ruši se nebo,
teško, ka otkrivenim krovovima.

Antun Domazet, 1988.

Split, Hrvatska.

COMMUNICATION BREAKDOWN

Danas sam u Kauflandu kupio
Instant čovjeka na
Post-božićnom sniženju u jednoj
Od onih akcija
X,99
U šarenoj celofanskoj vrećici
S koje mi se smijala
Neka žena
Predodređena za to

Stavio sam ga po receptu
U mikrovalnu
I uključio tajmer na 5

Telefon je neprestano zvonio i tražio
Moj angažman u svojoj
Histeričnoj
Uzaludnosti

Čovjek je u međuvremenu
Bio gotov
(barem što se recepta tiče)
Premda se meni činio nekako sirov
I nedorečen među
Zubima

Opet krivi broj

Igram se boga nervozan i
Gladan

Jebeni telefon.

Dina Vuković, 1982.
Beograd, Srbija.

SILIKONSKA SREĆA

Ugradila sam
implante
u svoju sreću,
da bude velika i obla.

Farbam zidove u crveno,
farbam oči u crveno.
Treba obesiti tugu,
sve suze na vešala,
da vidi narod.

Pucam od sreće.

SLEPI MIŠEVI

Slepi miševi su nemirni –
malo je neprijatno.
Bezobrazno visoko
želim da skočim,
da ih vriskom
izbacim iz sebe,
ove noći.

Tanja Ratković, 1981.
Rijeka, Hrvatska.

* * *

I moj je vijek tijesan.
Sve ostalo je velebno.
U svakom mogućem smislu.
Kamova.
Cesta se do kuće cijedi u mamurluku,
Poststanju neprekidnog stanja.
Najpoznatiji su putovi nepoznati.
Pogled je na more suvišan,
Strah prevladava tik iznad tla.
Svi se čine tako zdravi,
Kodak moment kakav se traži.
Pokvareni duhovi i mačka koju zovu Ištvan.
Iš van... Iš van... I tako se može dobiti ime.

Želučana mi muka pretpostavlja mlijeko.
Osjećaj me bolesti naganja na šum.
Pivski smijeh odzvanja u parku,
A naša je sobica daleko u sigurnosti.
Maleni smo i sigurni pa ne dam da preskočimo
ogradu.
Autobusna stanica sve krahira,
Prostiremo se svemu što ne volimo.
Jer moramo.
Mašu nam svi prošli činovnici,
Odišla su stopili sa životom.
Vrijeme se zaista ubrzalo,
I dani su sve sličniji.
Sve se češće pitam kakve to veze ima sa slobodom.

Više nije pitanje seremo li svi isto,
Pitanje je seru li neki plodnije.
Tko pere ruke više nije pitanje higijeničara.
Sve je prepuno uši,
Svoj češalj ne posuđujem.
U kanalizaciji čekam deratizaciju,
Rep mi je duži od svega.

Andrej Grilc, 1984.
Domžale, Slovenija.

* * *

VSA OKNA SO BILA ODPRTA
nobenih vrat, fire escape
teči, teči
dvakrat desno in si spet na zahodu.
Življenje ima nešteto razlogov zase.
Priti na otok v podpalubju,
kjer čas teče v valovih. Ujeti
trenutek, neskončno živeti.

Toliko oken je obviselo v zraku.
Enkrat se bo moralo pregreti
Odboj, metal, svetloba,
svetleča zvezda, Cape Caneveral.

Pok in ognjemet. Evropa bi
podarila vse svoje parke za en tak pok.
Sezuti se in se odseliti.
Vsak napotek pride prav.

Razdalje na karti niso resnične
a so vseeno pregledne.
Laž teče hitreje pod zemljo.
Popačeni obrazi so jasni
vsak tujec razume, kam mora.
Čolni z bojami v hrib proti nebu.
Rešilni čolni v podzemni, kot v Puerto Ricu.
Ena zastava je dovolj za vse.

* * *

SVI PROZORI SU BILI OTVORENI

nikakvih vrata, fire escape

trči, trči

dvaput nadesno i opet si na zapadu.

Život ima bezbroj razloga za sebe.

Doći na ostrvo u potpalublju,

gde vreme teče u talasima. Uхватiti

trenutak, živeti večno.

Toliko prozora je ostalo da visi u vazduhu.

Jednom će morati da se pregreje

Odbijanje, metal, svetlost,

svetleća zvezda, Cape Caneveral.

Pucanj i vatromet. Evropa bi

sve svoje parkove dala za jedan takav pucanj.

Sazuti se i odseliti se.

Svako uputstvo dobro dođe.

Razdaljine na karti nisu stvarne

a ipak su pregledne.

Laž teče brže pod zemljom.

Iskežena lica su jasna

svaki stranac razume, kuda mora.

Čunovi sa bojama u brdo ka nebu.

Spasilački čunovi u podzemnoj, kao u Portoriku.

Jedna zastava je dovoljna za sve.

Bojan Marjanović, 1990.

Užice, Srbija.

TOLERANCIJA

Imam prijateljicu
koja će kad
poraste da bude
PR nevladine organizacije
u kojoj je sad vršnjački edukator
jer od nas zavisi
koliko smo tolerantni
i koliko radimo
na promociji
multikulturalnosti
u našoj zaostaloj zajednici.

Deda Miloš i Deda Halid
ne znaju šta znači reč
tolerancija,
ali uvek idu jedan kod drugog
na Božić i Ramazan,
a vala i kad ima
neka dobra utakmica.

Neke stvari se ne uče.

Prosto se ne dovode u pitanje.

Dušan Pirković, 1988.
Smederevo, Srbija.

VODENO MESTO

Mesto na kojem se pojavljivao Vodenjak, po priči uplašanih i sujevernih ljudi, nalazilo se na reci Tamiš, nekada lepoj i čistoj reci koja se iz Rumunije uliva u Dunav blizu Pančeva. Vodeno mesto nalazilo se desetak kilometara severno. Najbliže naseljeno mesto pored Vodenog mesta bilo je selo Kačarevo, u kome je sada živelo samo oko petnaestak ljudi. Živeti... možda nije najbolja reč. Preživljavali su kako su mogli.

Dok je stigao do Vodenog mesta, Peru je trebalo dva dana hoda. Hodao je sporo i smireno, nije nikuda žurio, a osim toga, nosio je i veliki ranac na leđima, pretrpan opremom za koju je bio bezmalo siguran da mu nikada neće trebati na ovom kratkom putu, ali je poneo za svaki slučaj. Voleo je da bude siguran. Tek predveče trećeg dana stigao je do svog cilja.

Pri prvom pogledu na Vodeno mesto, namrštitio se. Nimalo mu se nije sviđalo. Reka, čiji je tok na tom mestu bio daleko uži, bila je nekako previše mirna, skoro mrtva. Imala je tamnu boju. Njeno crnilo je nagoveštavalo dubinu, a u Perovom umu i zlo. Osim vodenice, koju je video u daljini i koja je nekim čudom još uvek radila, nije bilo nikoga u okolini, čak ni životinja. Peru je, međutim, bilo drago što je bio sam.

Približivši se skroz do obale reke, Pero spusti ruksak, sede na jedan veći kamen i zagleda se u vodenicu. Izgledala je kao izgubljena u vremenu. Imala je trošan izgled, drvo je delovalo trulo, gnjilo i napuklo, ali točak je i dalje radio, večitom upornošću nekoga ko je znao da mora da obavi

posao. Znao je da mora da se okreće, pokretan nejakom rečicom, čak iako mu se to ne sviđa, pa makar on bio i vodenični točak čija je jedina svrha da se okreće. Peru točak jednostavno nije izgledao srećno, kao ni celo ovo mesto.

Pero pogleda u ranac. Imao je još hrane, ali zalihe vode su bile niske. On uze svoju novu čaturicu sa filterom, kupljenu specijalno za ovaj put, i kleknu na jedno koleno da je napuni.

Voda ispred njega se uzburka.

Pero sede i povuče se nazad.

Šta, pomisli.

Ah. Riba.

Zatim napuni čaturicu vodom što je hitrije mogao, preradi je filterom i izbacij neželjeni nezdravi višak nazad u reku.

A sada da vidimo šta to vuče ljude na dno, ako išta postoji, reče on sam sebi, nesiguran da li želi da otkrije.

Njegova najveća pretpostavka je bila da se velika količina gasova koji imaju manju gustinu od vode izdiže iz dubine i da zato ljudi i čamci nestaju u dubokoj, mutnoj vodi..

On nađe svoj ručni infrafotonski skener u ruksaku, vrednu stvarčica koju je svojevremeno dobio od firme kao rashodovanu. Skener je potvrdio njegove sumnje. Otkrio je gomilu gasa, najverovatnije metana, na jednom delu reke. Sve što bi prošlo tuda propalo bi kao u rupu.

Međutim, našao je još nešto u reci, što nije očekivao.

Neki sićušni čvrsti objekat, čija se dubina velikom brzinom smanjivala. Približavao se površini.

Pero sklopi i vrati skener i počeo da se ubrzano udaljava. Metan je zapaljiv i eksplozivan, bolje da se sklonim, pomisli, ali duboko u sebi je

znao da se ne sklanja zbog toga. Sunce kao da je zašlo u trenutku. Izgledalo je nekako previše mračno za početak letnje noći. On krenu obalom, putem za Kačarevo, izvadivši pištolj za uspavljivanje sa lampom. U firmi mu nisu dozvolili da nosi vatreno oružje. Kopilad, pomisli.

Pero.

Pero stade, a njegove pore izabraše taj trenutak da skoče sve odjednom i naježe ga. Zatim, posle napetog osluškivanja i osvrtnja, on nastavi da hoda.

Pero.

Opet mu se učini da ga neko zove.

Ili mu se nije učinilo.

Hajde, Pero, ne veruješ valjda u te stvari, reče on sebi i nastavi dalje, stežući pištolj za uspavljivanje u ruci.

PERO.

Jasno je čuo svoje ime iza sebe, bio je siguran. Neko ili nešto ga je zvalo i zvučalo je ljutito. Hladan znoj ga obli. U daljini, u tami, video je obrise vodenice, i mogao je da čuje točak koji se okreće. Vodenica, pomisli Pero, trudeći se da misli na bilo šta u nadi da će skrenuti misli od turobnog glasa koji ga je zvao. Zar se ovde i dalje koriste? Divljaci, pomisli i požuri putem bez hrabrosti da se okrene.

Žurno grabeći, Pero je bio u napetom stanju. Svaki šum mu se činio kao presuda na smrt, osvetljavao je sve oko sebe, svaki grm i kamen, plašio se da stane. Činilo mu se da može da čuje i sopstveno srce.

Tako da nije bilo čudno što je jasno začuo detetov plač.

Zvuk mu je protresao telo i uterao strah u kosti. Na obali reke, nekoliko metara ispred njega, sedelo je malo dete, ne starije od tri godine, i

plakalo na sav glas. Vrištalo, zavijalo, urlalo. Glas mu je bio sličan zavijanju mačaka. Kojima vade krajnike.

U prvom trenutku Pero požele da ga upuca i uspava, ali onda njegova racionalna strana dođe do izražaja. U zemlji razorenoj ratovima, u kojoj su se ljudi hranili sirovim mesom, zemlji koja je imala kartu u jednom pravcu do Pakla, nije uopšte bilo nemoguće da neko ostavi dete na obali reke, slučajno ili namerno.

Ipak, pored svega što je čuo i video...

Vodenica.

Naravno, vodenica. Ako radi, znači da ima nekoga unutra. Čak mu se i činilo da vidi slab odsjaj svetlosti kako sija kroz rupice na zidovima. Mora da tamo ima nekoga kome može da ostavi dete. Možda je čak i roditelj deteta. S tom mišlju u glavi, delimično ohrabren, on pođe prema detetu koje je jaukalo.

Međutim, detetovo plakanje prestade čim ga Pero podiže u naručje. Bio je to dečak, sa smeđom kosom i svetlozelenim očima koje su sijale. Sada više nije plakao, i neprestano se osmehivao i gledao u Pera. Posle desetak načinjenih koraka dete poče da priča sasvim razgovetnim glasom.

„Hvala ti što si me spasao“, reče dečak.

Pero se namršti i naježi. Glas deteta mu je bio čudno poznat.

„Nema na čemu“, odgovori gledajući u put, trudeći se da ne gleda detetu u lice i ubrza ka vodenici.

U tom trenutku, dečak se naglo i iznenađujuće jako istrgnu iz Perovog naručja i krenu prema vodi. Ušao je u hladnu vodu sve do vrata, a zatim se okrenuo prema Peru, koji je stajao skamenjen i gledao ga.

„Reka je lepa. Prijatna je, i hladna. Zašto mi se ne bi pridružio, PERO?“

Pero razrogači oči, a zatim polete prema vodenici koliko su ga noge nosile i koliko mu je telo dozvoljavalo. U mislima je imao samo vodenicu, nije video ni reku niti je čuo dete iza sebe kako se smeje i brčka. Lampa sa pištolja je slabila, iako je baterija bila nova. Tama je bivala sve gušća, kao da ga je obavijala.

Najzad, vodenica se pojavi ispred njega. Bez kucanja, on ulete unutra i pade na pod, dahćući.

Kada je podigao glavu, sa svoje desne strane primeti čoveka na niskoj tronožnoj stolici, ispred ognjišta. Čovek širokih ramena, njemu okrenut leđima, sedeo je u prljavoj, nekada beloj košulji, puštao dim iz lule i gledao u plamen ognjišta. I pre nego što je Pero upitao, on odgovori:

„Znam šta ćeš me pitati, i u pravu si. Eto, video si ga. Bio je to Vodenjak. Prošlo je oko... godinu dana, čini mi se, otkako je imao poslednju žrtvu. Postaje sve slabiji. Ne može više svakoga da odvuče na silu“, reče čudni čovek.

„Vodenjak? A ti?“ upita Pero zadihano.

„Ja nisam Vodenjak. Niti sam neka njegova žrtva. Ja sam Marko, ribar i vodeničar, i ja imam dogovor s njim“, reče i ispusti dim. „Dajem mu pogače ponekad, a on mene ne dira. Ali ja sam praktično mrtav. Prodao sam dušu đavolu radi dobrog ulova. Kraj života će mi biti ova vodenica i reka. Suđeno mi je da se utopim.“

Marko se tek tad okrenu prema Peru, i Pero vide da ima rupu umesto desnog oka. Brada i brkovi su mu bili gusti i masni. A kada je uzimao lulu iz usta, Pero vide da mu nedostaju i dva prsta na ruci.

„Možeš prenoćiti ovde, ali ne predugo. On ne voli kada mu uzimam žrtve. Postelja ti je tamo u uglu, a ovde imaš malo pogače ako si gladan. Topla je još uvek. Nadam se da ti buka od žrvnja ne smeta.“

Posle one dečje dreke, pomisli Pero, svaki zvuk je dobrodošao, iako je, kao gradsko dete, samo mogao da nagađa šta je to žrvanj.

„Hvala ti, Marko“, odgovori Pero trudeći se da bude uljudan i kulturan. „Vrlo si ljubazan. Izvini što upadam ovako, ali morao sam da pobeegnem.“

Marko klimnu glavom i zagleda se onim jednim okom u Pera.

„Opusti se, sad si bezbedan, do sledeće noći. Ali mislim da ćeš biti dovoljno pametan da odeš odavde još ujutru“, reče on sa blagim daškom pretnje u glasu.

Pero klimnu glavom.

„Naravno, ne brini, neće me ova reka više videti. Sigurno mogu da legnem ovde?“
Marko mu uzvratil klimanje glave.

„U redu“, reče Pero, trudeći se da ne zvuči nasrtljivo, „ali gde ćeš ti spavati?“
Blagi osmeh dolete na Markovo lice, kao senka od plamena, ali brzo pobeže na neko veselije mesto.

„Ja ne spavam“, odvrati on i okrenu se ka plamenu, pučkajući lulu.

Posle iznenađujuće dobro odspavane noći u vodenici, Pero se probudi. Starog vodeničara je našao u istom položaju u kojem ga je ostavio kada je legao – sedeo je ispred ognjišta i pušio lulu. Vatra je sada bila ugašena, ali Marko je i dalje sedeo i gledao u pepeo, potpuno udubljen u svoje misli.

„Dobro jutro“, reče on nesigurno.

Pre nego što je i završio rečenicu, Marko skoči i okrenu se. Pero ga ugleda i vrisnu. Prizor je bio strašan, u najmanju ruku.

Marko je sada imao oba oka, sve prste na rukama, bio je sveže obrijan, pa je čak i imao čistu i zakrpljenu košulju. Izgledao je deset godina mlađe.

Neka magija sigurno, pomisli Pero. Ništa drugo.

„Dobro jutro!“ reče Marko veselo. „Jesi li lepo spavao? Je li nešto nije u redu?“

„Ti... ti... ti si Marko?“ upita Pero nesigurno.

Marko se prvo potvrdno nasmeši, i pokazao bele zube koji su sijali. Međutim, postade mu jasno o čemu se radi.

„Da. Dozvoli da ti objasnim.“

Pero prihvati, uze ruksak i počeo da se sprema za odlazak.

„Vidiš“, reče Marko, „ovako sam ja nekada izgledao, kada sam postao proklet.“

Nekada sam imao i ženu, i dete, koje si, ako se sećaš, već upoznao.“

Pero se strese kad se priseti deteta.

„Imao sam i posla, i novca, i sve je bilo savršeno. Ali ja nisam želeo da napuštam svoju vodenicu. Čak i kada je počeo onaj veliki rat, kada je ceo svet pao u šok i počeo da se tresu, ja nisam izlazio iz vodenice. U početku sam se molio Bogu, ali mi je on odneo ženu. Zatim sam se okrenuo... drugoj sili.“

Vodenjaka sam prvi put video jedne večeri kada sam izašao da pecam, iako sam verovao u njega ceo život. On mi je ponudio da imam dobar ulov, i vodenicu koju ništa neće moći da uništi, a za uzvrat je tražio samo da nikome ne kažem da postoji, i naravno, moju dušu. Govorio je da mi

ona ništa ne vredi kada umrem. Verovao sam mu, bio je vrlo slatkorečiv.

Ali, jedne večeri mi je uzeo dete. Borio sam se s njim, pokušao sam da vratim sina, ali nije uspelo. Odvukao ga je na dno. Rekao je da bi i meni to uradio, samo da nije postojao dogovor između nas. Unakazio me je, onako kako si me video sinoć. Tako i stvarno izgledam, već mi je pedeset i neka, ne brojim više.

I otada ratujem protiv njega, onako kako mogu. On me svakog dana podseća da ću mu služiti kada umrem, a ja se trudim da spasim što više ljudi. Zato sam sinoć i upalio fenjer, iako obično to ne radim. Sedim tako pred vatrom, razmišljam i čekam da umrem.

A do tada, jedem mnogo dobre ribe i kvalitetne pogače.“

Pero nije mogao da veruje šta sluša. Osećao se kao da je u bajci. Neko ko izgleda drugačije noću i danju, ko spašava ljude od Nečistog, ko sada stoji ispred njega i smeje se i pored tragedije koja ga je zadesila.

„Verujem da sve u životu treba sagledati sa vedrije strane. Tako ću duže da živim“, objasni mu Marko. „Imam svoju lepu vodenicu“, reče i potapša zid. „Možda nemam porodicu koju sam nekada imao, nemam dušu, ali...“, i tu stade, napravi pauzu i slegnu ramenima.

„Jah, šta ćeš.“

Pero se neprestano okretao ka vodenici kada je odlazio. Na vratima je stajao nasmejani mladi čovek i mahao mu. Vodenica je mirno mlela, ali mu se činilo, da mu na neki način, i ona odmahuje. Znao je da će ona ostati tu, kao utočište za izgubljene, i da će se njen točak okretati uprkos svemu, čak i kada reka presahne.

Jovana Đurović, 1989.
Sombor, Vojvodina, Srbija.

MESNA MENAŽERIJA

Moji su muškarci
kao hramovi –
završili vladavinu
duboko u nitima
žutih papira.
Njihovu smenu
određuje zarez a
tačke nema.
Zajedno pevamo
apsurd–apsurd!
Moji su muškarci
kao hramovi –
moji koliko i svačiji
a tako moji.
Kako samo dišem
svaki uzdah
mastila od kojeg
su sazdani.
Pred ulazak u
moj hram –
pljunite mu u lice
i polizite mu uvo –
jer me je svaki
skamenio u predvorju.

Tina Radaković, 1989.
Brezovica pri Ljubljani, Slovenija.

RUMENA MAJICA

„Oče, oprosti mi, grešila sem“, reče glas drhteče.

„Povej, otrok.“ odvrne on, duhovnik srednjih let.

„Kaj so tvoji grehi?“

„Spoznala sem ga v Hrastu, to je bila gostilna tri ulice naprej. Izmuznila sem se staršem, naslednji dan smo imeli pa kontrolko. Bila sem sama.“

Njen glas je bil mil, otroški. Govorila je počasi, s podzavestno previdnostjo in vsak njen zlog je duhovnik občutil kot nežno pomladno sapico. Nekdo jo je nekoč prizadel, pomisli.

„On... On je igral biljard, bil je velik, močan, tudi precej kosmat. Cel večer me je prikrito opazoval, jaz sem se pretvarjala, da mi je popolnoma vseeno. Pa mi ni bilo, veste, oče. Kar precej je popil in njegovi pogledi so postajali iz minute v minuto bolj goreči.“

Oče premisli. Predstavlja si ljubko deklico v gostilni, samo. Bilo jo je strah. Nenadoma dobi neverjetno željo, da bi jo zaščitil. „Nadaljuj, otrok.“

„Kmalu je pristopil in mi naročil sok. Rekel je, da otroci ne smejo piti alkohola in jaz sem se strinjala, čeprav sem spila že kozarec piva. Pobožal me je po roki in me vprašal, če grem plesat. Pritrdila sem mu in kmalu sva se skupaj, najbrž mu jih je bilo štirideset, čutno vrtela na plesišču.“

ŽUTA MAJICA

„Oče, oprosti mi, grešila sam”, kaže drhtavi glas.

„Reci, dete”, odgovori sveštenik srednjih godina.

„Koji su tvoji gresi?”

„Upoznala sam ga u Hrastu, gostionici tri ulice dalje. Iskrala sam se iz kuće, a sledećeg dana smo imali kontrolni. Bila sam sama.”

Njen glas je bio mio, dečiji. Govorila je polako, sa podsvesnom obazrivošću, i sveštenik je svaki njen slog osetio kao nežan prolećni dašak vetra. Neko ju je nekada povredio, pomisli.

„On... On je igrao bilijar, bio je visok, snažan, i prilično dlakav. Cele večeri me je krišom posmatrao, a ja sam se pretvarala da mi je sasvim svejedno. Ali, znate, oče, nije mi bilo. Bio je prilično popio i njegovi pogledi su iz minuta u minut postajali sve vreliji.”

Otac razmisli. Zamišlja ljupku devojčicu u gostionici, samu. Plašila se. Odjednom se u njemu probudi neverovatna želja da je zaštititi. „Nastavi, dete.”

„Ubrzo mi je prišao i naručio sok za mene. Rekao je, da deca ne smeju da piju alkohol i ja sam se složila, iako sam već bila popila čašu piva. Pomilovao me je po ruci i upitao me da li sam za ples. Pristala sam, i ubrzo smo se zajedno, a njemu je najverovatnije bilo četrdeset, strasno vrteli na podijumu.”

On si predstavlja otroka, kako pleše z odraslim moškim. Predstavlja si njen nežen obrazek, njene žabice, njeno živo rumeno oprijeto majčko. Predstavlja si drobne ročice v rokah moškega.

„Plesala sva in zdelo se je, da svet za naju ne obstaja. V glavi se mi je vrtelo, čutila sem njegovo moškost na svojem trebuhu. Začutila sem utripanje spodaj. Toplina je obšla moje malo, nežno telo.“

„In kaj se je potem zgodilo, otrok... Otrok moj?“
Zanima ga, neverjetno ga zanima, kaj ima otrok, ki je tako blizu njega, še za povedati.

„Nič, odšla sem domov. Moj greh je, da si želim, da ne bi. Da bi me ta moški pofukal do nezavesti. Pri desetih.“

Oče čuti utripajočo mašino pod plaščem. Čuti, kako vstaja, kako se dviguje.

„Oproščena si svojih grehov. Zdaj pa zmoli.“

Sliši, kako izstopa iz spovednice. Pogledal jo bo, pa čeprav le za trenutek, samo za tisti trenutek sreče. Za njo zavoha mameč parfum, ki mu požene kri po žilah. Začne glasno dihati. Zasliši šepetanje.

Še dve sekundi, še ena. Odgrne krvavo rdečo zaveso in ko se zasliši topotanje pet, pogleda. Visoka je, oblečena v oprijeta oblačila. Lase ima spete v figo, po njegovem ima okoli trideset let. Ženska je, odrasla.

On zamišlja dete, kako igra sa odraslim muškarcem. Zamišlja njeno nežno lišće, lastiš na njenim čarapama, njenu jarko žutu, usku majicu. Zamišlja sićušne ruke u rukama muškarca.

„Plesali smo, i činilo se da za nas svet ne postoji. Vrtelo mi se u glavi, osećala sam njegovu muškost na svom truhu. Osetila sam pulsiranje, tamo dole. Toplina je oblila moje malo, nežno telo.”

„I, šta se potom dogodilo, dete. Dete moje?”
Zanima ga, neverovatno ga zanima šta to dete, koje je tako blizu njega, ima još da kaže.

„Ništa, otišla sam kući. Moj greh je što žalim što nisam otišla. Što žalim što me taj muškarac nije potucao do besvesti. U mojim desetim.”

Otac oseća alatku koja mu pulsira pod mantijom. Oseća, kako se diže.

„Oprošteni su ti gresi. A sada se pomoli.”

Čuje, kako izlazi iz ispovedaonice. Pogledaće je, ali samo na trenutak, samo na onaj trenutak sreće. Nanjuši primamljivi parfem koji ostaje za njom i od koga mu uzavri krv u venama. Počne glasno da diše. Začuje šaputanje.

Još dve sekunde, još jedna. Razgrne krvavo crvenu zavesu i, kada se začuje odzvanjanje potpetica, podigne pogled. Visoka je, obučena u usku haljinu. Kosa joj je vezana u punđu, po njegovom, ima oko trideset godina. Žena, odrasla.

Zavzdihne in se obrne v drugo stran. S palcem in kazalcem si razočarano pomenca obrvi. Ko zopet dvigne pogled, ugotovi, da pri obokanih vratih stoji mala postava. Mala, angelska postava. Ženska s figo jo prime za ročico. Fantek ima čepico, ljubke nožice in rumeno majčko.

Duhovnik se nasmehne, po žilah mu zopet požene kri in komaj čaka nedeljo.

Uzdahne i okrene se na drugu stranu. Palcem i kažiprstom razočarano protrlja obrve. Kada opet podigne pogled, shvati da kraj lučnih vrata stoji mala figura. Mala, anđeoska figura. Žena sa pundom je uzme za ručicu. Dečkić ima kapicu, ljupke nožice i žutu majicu.

Sveštenik se osmehne, u venama mu ponovo uzavri krv i jedva čeka nedelju.

Mitko Gogov Džamski, 1983.
Strumica, Makedonija.

КАНАЛ

Војна на умови
или парадокс на старци.
Шрафовите на клупите во паркот
зборуваат за нивното време.
Ветрот ги носи старите весници
кај нас,
судот го оставам на
каменот што врти во
старата воденица.
Погледот нагоре не значи
ништо повеќе
од
погледот надолу.
Крилото од буба мара
го чувам меѓу два листа,
како мојата песна помеѓу
две книги.

*ОГАН ВО УСТАТА НА
ПЕПЕРУГАТА*

Место наочари за сонце,
бела ливада во кутија
собрав.
Од шлупките на мандарината
направив лек против
просјачење.
Оганот гори како воден бран
во устата на пеперугата.
Гумата за цвакање
ја ставив во шише,
и кога помислив да ја пуштам
се стори суша.

KANAL

Rat umova
ili paradoks staraca.
Šrafovi na klupama u parku
govore o njihovom vremenu.
Vetar raznosi stare novine
oko nas,
sud ostavljam na
kamenu koji se vrti u
staroj vodenici.
Pogled nagore ne znači
ništa više
od
pogleda nadole.
Krilo bubamare
čuvam između dva lista,
kao i svoju pesmu između
dve knjige.

VATRA U LEPTIROVIM USTIMA

Umesto naočari za sunce,
skupih
belu livadu u kutiju.
Od kore mandarine
napravih lek protiv
prosjačenja.
Vatra gori kao talas vode
u leptirovim ustima.
Žvakaću gumu
stavih u flašu,
i kada pomislih da ga pustim
nastade suša.

Nadija Rebronja, 1982.

Novi Pazar, Srbija.

*ISPRED KUĆE, ISPOD BREZE,
DOK PILI SMO KAHVU*

Ona tačka što raste iz daljine
Možda nam drumom nosi
Ožutjela neka pisma.
Možda po našu djevojku
Dolaze prosci.
Možda od kuće kreće
Nekome dženaza.

Ona tačka što blijedi u daljini
Možda je bio vjetar
Što ne donese oluju.

NEMUŠTI GOVOR

Ptica nebo ošine a ne ostavi trag.
Kamen u vodu utone
I prozbori sam o sebi.

Krivi put u prašini
Možda je crtalo dijete štapom
ili je tuda pobijegla zmija.

Maja Klarić, 1985.

Zagreb, Hrvatska.

*GORANU, RAZGOVARAJUĆI O
MONGOLIJI*

Mi kao da smo već tamo
Kasno u noći razgovarajući o Istoku.

Kažeš da nije samo egzotična duhovnost Drugog
Ono što te vuče ka Istoku
Već i pustinja koju tamo očekuješ naći, Duša
Svijeta.

Sit licima Zapada, njegovim bezbrojnim maskama,
Želiš izgubiti se u pustinji Gobi, daleko od svih,
Jer misliš da će ti ta posvemašnja tišina
Reći više nego sve što si dosad čuo,
Da će ti neprisustvo drugih ljudi
Otkriti način na koji im pripadaš.

No, mi već nosimo pustinju u sebi i znamo
Da vjetrovi koji u nama pušu
Neprestano mijenjaju oblik njezinih dina.
Zato i jesmo tako nestalni,
Zato nam je tako malo potrebno da krenemo...

A kad stignemo na Istok
Počinjemo utjecati se Zapadu u sebi,
Iskustvima koje znamo dijagnosticirati.
Jedno smo drugom fatamorgana,
Privid oaze u lutanju
Jer, da smo sami, ne bismo se imali gdje odmoriti
od sebe.

Sjedni u hladovinu mojih vjeđa
Prije nego krenemo dalje.

Putujući prema Istoku
Nismo sigurni
Odlazimo li ili se vraćamo.

Nina Rašić, 1991.
Obrenovac, Srbija.

ZGRADA KRAJ MLINA

Bila je to igra sudbine ili bolje reći ukrštanje internet puteva. Neki bi rekli tako blizu, a tako daleko, sve dok Sara nije videla „notifikaciju“ na ekranu svog računara. Da, i ona se iznenadila, pisalo je Irina Pešić je upravo pristupila Fejsbuku. Vama nije čudno? O, verujete bilo bi da poznajete čudnu staricu sa drugog sprata, iz srednjeg ulaza u naselju kod starog mlina, o kojoj kruže strašne priče kojima komšije i komšinice plaše svoju neposlušnu decu. Ima svakakvih, istinitih, lažnih, dugih i kratkih, a najviše onih sitnih bezazlenih opaski i tračeva kojim se stanari služe da skinu krivicu sa sebe, jer naravno niko od njih nikada ne baca djubre kroz prozor ili hrani lutalice ili ostavlja otvorena vrata podruma pa cela zgrada odiše kiselim kupusom. Ma NE, Bože sačuvaj, to nisu oni, ni njihovi ukućani, to je dežurni krivac, baka Irina, kako ju je odmila zvala Sara kad je bila baš mala. Šteta, ona ju je jedina volela u toj zgradi, ali otkako se odselila pre deset godina, nije ni reč čula o toj za sve, osim za nju, spodobi od žene.

Istina, Irina nikada nije bila lepa, no ni oni najpodliji ne mogu reći da je bila ružna, ali da je bila neuredna, to je tačno. Kada se doselila u zgradu kod mlina pre tačno dvadeset godina, počela su prva komšijska ogovaranja uz kafu, razume se. Na prvi pogled nije im se dopala, sva u crnim ritama, sede duge, skoro uvek, masne kose, izrazito bele puti i gotik krejonom iscrtanih očiju, neobično vizantijski plave boje. Da, ličila im je na pomoćnicu Frankenštajna ili pak na novog člana porodice Adams, kako su je deca opisivala. Bila je

potpuna sama, retko je izlazila, a još ređe pričala. Imala je samo jedan kofer i crnu mačku koja je tih prvih noći neprestano zavijala, grebala vrata i budila stanare. Pričali su da i ona grebe vrata, a zašto? Pa, zato što priziva duhove. A što? Pa, jer je veštica. E, nije tačno, duhovi ne postoje. Ne veruješ, a šta misliš što su joj nokti onako prljavi, žuti, savijeni, videla si joj ruku kad je otvorila vrata. Sara nije verovala.

Da, tako su skoro uvek, kao po šablonu, otpočinjali kasni dečiji razgovori ispred zgrade.

Strašne priče, za plašljivu decu. Inspiracija za mnoge nemušte jezike, bila je sve od vampira, preko vukodlaka, vanzemaljca, Super babe, Betmenove majke, duha iz „Moćnih rendžera“, apsolutno sve, jer trebalo je ispuniti te letnje dane raspusta. Samo je Sara pomno slušala i ćutala. Bila je pametna devojčica i nije verovala dok se sama ne uveri. Tako je rešila da jednom za svagda prekine prazne priče i poseti baka Irinu. Deca su je nagovarala da odustane, da će i ona postati takva, ali hrabro srce nije slušalo, dok su se ostali krili iza stepeništa ona je pozvonila na vrata, koja su se pritom sama otvorila i zakoračila u jazbinu.

Ona je luda, ma pretvoriće je u žabu! Nagadala su deca, dok su čekala njen povratak. Izašla je nadmeno, parajući nosom nebo, hvalila se čokoladom koju je dobiila na poklon, uveravajući ostale da je Irina, skroz opuštena i normalna bakuta. Ma, ona sluša gotik metal, zato se tako oblači. Jeste, a moja baba zna brejkdens, dobacivali su. Aha, žena je gotiva...

Posle deset godina, Sara se seća svake sitnice vezane za to nezaboravno leto, Irini prvo u zgradi kraj mlina.

Neobične prijateljice ponovo isteruju đavole, ali preko neta.

Jovana Simić, 1984.
Beograd, Srbija.

U ŽALOSTI

Bez velikih reči
I bez suza
Pokopah nekog
Ko je živ još.
Uštedeh za popa
I rakara
I venac cveća
– Za čitav groš!

Miloš Pasuljević, 1986.
Kragujevac, Srbija.

ZIMA

Sliva se dan u korito reke
senke plešu, dodiruju mrak
cifre dobijaju novi smisao
anđeo tišine prolazi gradom.
Ruka se greje na plamenu čežnje
glave iz peska klimaju rutinski
otopljene kapi sa zimskih kaputa
lede se pri tlu, otežavaju korak.
Snovi se skupljaju na vrhovima prstiju
svedok vremena, čovek sa satom na ruci
spomenik neznanom junaku na praznom trgu
zima je opet poremetila kalendar na zidu.

Luka Vukušić, 1981.

Zagreb, Hrvatska.

MINE

Prošle sam godine na današnji dan hodao prema minskom polju čvrsto odlučivši ući u njega, pa, ili proći tih kilometar dva, ili umrijeti, što Bog da. Svjetlo plavo nebo s čisto bijelim oblacima uvijek će mi ostati u sjećanju, kao uostalom i mnogo drugoga što sam vidio toga dana. Zabavljalo me pogađati koji će mi korak biti posljednji, koji će oblik imati oblaci i koliko će točno biti sati i minuta kad mene više ne bude bilo. Potpuno sam odbacivao mogućnost da bih mogao i stati na minu i preživjeti, a imao sam za to dobre razloge. Naime, niti je tko znao gdje sam išao, niti je itko zalazio na to područje. Činilo mi se sigurnim: stanem li na minu na mjestu ću umrijeti ili iskrvariti. Ništa drugo.

Zamišljao sam kako će izgledati lica znanaca i prijatelja kad saznaju za moju smrt i prošlost. Oni su me svi od reda doživljavali kao mirnog, dosadnog čovjeka, nesigurnog u sebe, kao kukavicu nesposobnu za pothvat bilo kakve vrste. Djelomično sam tome bio sam kriv jer nisam pokazivao da me smeta kad me potcjenjuju i vrijeđaju, a djelomično su krivi bili sami ti ljudi sa svojom ohološću i zlobom. Uglavnom, znao sam da će se iznenaditi kad me nađu raznesenog, a još i više kad pročitaju papir ispisan crvenom tintom zaključan u praznoj ladici mog radnog stola. Na gornjoj je strani pisalo velikim slovima: Upoznajte mrtvacu, gadovi!, a ispod je slijedio opis ubojstva koje sam počinio pred petnaest godina, kao desetogodišnjak.

Tada sam još živio s majkom na Varšavskom trgu i iz dana u dan bio maltretiran od nekolicine starijih dječaka. Čuškali bi me, lijepili mi žvake u kosu, tukli mi malog brata sileći me da to gledam. Jedne mi je večeri nešto prišapnulo da ustanem iz kreveta i odem na prozor. Majka Tihomira koji se nada mnom najviše uživljavao, sjedila je na klupi u parku s druge dvije žene i pričala s njima pogledavajući svako malo na trogodišnjeg sinčića Mirka. On se nedaleko od te klupe zaigrao skrivača s dva nešto starija dječaka. Sinula mi je opaka ideja koju sam odmah počeo provoditi. Najprije sam provjerio spavaju li majka i brat, a onda obuio tenisice i tiho se išuljao iz stana u hodnik zgrade gdje sam se sakrio i čekao. Znao sam da će Mirko ući, prije ili kasnije, jer hodnik je naše zgrade bio omiljeno mjesto za skrivanje. Srce mi je užasno lupalo i teško sam disao. Konačno su zaškripala vrata glavnog ulaza i mališan je također teško dišući, ali od vesela uzbuđenja, ušao u klopku. Vrata je ostavio otvorenim tek toliko da može viriti kroz njih i pratiti kretanje dječaka koji je žmirio. Prišao sam mu s leđa i veselo ga zovnuo: Mirko, dođi! Pokazat ću ti mjesto gdje te nikad neće naći!

Gotovo bi svako dijete preplašeno vrisnulo čuvši takvo šaptanje s leđa u mraku, ali Mirko je, ne samo šutio, nego me još i veselo pogledao dajući mi na znanje da ga vodim gdje želim. Rekao sam mu: Brzo! Ide Alen! (dječak koji je žmirio) Nosit ću te!

Podigao sam to malo i teško tijelo i uspinjao se s njim kružnim stepenicama do trećeg polukata gdje je na jednom mjestu u ogradi nedostajala šipka stvarajući tako rupu dovoljno široku da se kroz nju provuče i odrastao čovjek. Iza rupe nije bilo ničega osim tri polukata duboke

praznine. Dakle, došao sam do rupe, skupio svu snagu pa podigao Mirka do visine ramena i bacio ga onako veselog preko ograde u mračnu dubinu. Kratak vrisak i tup udarac. A mene je opet još jednom, ako se tako može reći, poslužila sreća jer sam se u krevet vratio potpuno neopažen. Te noći nisam spavao. Smetala mi je opterećena savijest i buka prestravljenih ljudi u hodniku.

To je bilo prije petnaest godina. Bilo i prošlo. Ostalo je živjeti, nažalost, jedino u mojoj glavi. Ali, premda sam često imao noćne more, drhtavice i napade plača, nikad se nisam izdao. Bio sam uvjeren da sam imao pravo na osvetu i da nikome od živih nisam dužan polagati račun i to sam uvjerenje zadržao do danas. Mučilo me samo zaslužujem li život budući da je jedino biće kojem sam nešto skrivio, mali Mirko, bio mrtav. I jedino sam zbog toga odlučio proći minskim poljem, dati Bogu priliku da me neopaženo kazni smrću ili da me izmuči dugim strahom. I koliko mi se god danas čini čudnim kako sam tada mogao tako nelogično zaključivati, barem što se Boga tiče, jer o njemu još uvijek ne znam ništa, ipak sam prelazeći prve metre polja i gledajući bijelo-plavo nebo bio vrlo zadovoljan samim sobom i siguran da će mi budućnost biti lišena dvojbe dugujem li nešto Mirku. Hodao sam i vikao osjećajući da je Mirkov duh blizu: Ajde, ubij me! U sebi sam mu se ipak ispričavao: Ali znaš da ti nisam ništa kriv i da patim zbog svega već dugo. I smisla to nema! Ma ionako sve znaš, ako te ima... Vikao sam, šaptao i govorio sve same gluposti.

Bio sam već duboko u polju, neozljeđen, kad me iznenada ostavila sva hrabrost. Počeo sam drhtati cijelim tijelom i prestao hodati. Odjednom sam želio živjeti. Život mi se učinio toliko lijepim da o njemu nisam mogao misliti bez ubrzanog

kucanja srca. Skinuo sam ručni sat, zaustavio ga i ubacio u džep. Jednostavno nisam htio da slučajno nastavi raditi na ruci leša. Opet sam pogledao nebo, pa duboko uzdahnuo, nakašljao se i ne misleći ni o čemu osim kakva će to sreća biti ako preživim, gotovo trčeći nastavio put. Par sam puta u blizini ugledao zlokobne kapice mina, a neka je ptica veselo cvrkutala. Nisam se zaustavljao. Krošnje borova skrivale su mi nebo kojih petnaest minuta, a onda sam napokon izašao na visoravan obraslu mladom djetelinom iza koje je slijedio mali uspon i cesta – kraj minskog polja. Skupio sam svu snagu i odsprintao tih posljednjih dvjestotinjak metara.

Bila je to neka uska cestica bez bijele trake po sredini. Pusta i ružno pokrpana cesta, ali meni spasonosna. Zaderao sam se iz sve snage: Gade! ne upućujući nikome tu riječ. Slova su se slučajno tako složila.

Dan nakon toga, na poslu, sve isto: iste priče kolega, podsmijesi istog izraza. Prvi su mi put moji kolege izgledali do krajnosti beznačajni i nekako nesretni. Da sam im opisao svoju šetnju i prošlost vjerojatno mi ne bi vjerovali ni riječi. Ipak, za svaki sam slučaj iz ladice svog radnog stola izvukao papir ispisan crvenom tintom na kojem je bilo opisano Mirkovo ubojstvo pa ga presavio i spremio u novčanik. Kad sam idući doma prelazio preko mosta, razderao sam ga na desetak dijelova i bacio u rijeku.

Tena Erceg, 1989.

Vinkovci, Hrvatska.

IV

Sve moje tramvajske ljubavi
Koje volim jednokratno
Sve se osmjehnu kada silaze
Kao da znaju da se nećemo sresti
Više
Ni u tramvaju
Ni u ljubavi.

I sve moje tramvajske majke
Ne vole me kao ona
Uprogramirana za bezuvjetnost.
Nikada me ne grle.
I sve ne bude u redu.

I moj brat ispred
I moja sestra iza
Rijetko su veseli.
Ne dijele sa mnom tajne kodove
Ni uspomene sa mora.
Ponašaju se kao stranci.

Marina Zrnić, 1987.

Beograd, Srbija.

* * *

Suva, suva zemlja.
Da možemo, jeli bismo je i pljuvali.
I crne ptice, u prostoru,
Što se u beskraj proteže.
Uzdišem pri pomisli na tvoj uzdah.
Još te i ne znam,
A već te tako strasno mrzim.
Celo tvoje telo i buncanje u snu.
Gorim zbog tvojih pepelom umrljanih prstiju,
Pogleda u kom tinja reč „odmazda“.
Bacaš na mene grudvicu zemlje.
Ja padam, pokošena, da bi me zmijske lizale,
A očnjaci vukova hranili.
U toj šumi sam pustila koren,
Seme odbacila.
U toj šumi sam te mrzela, od svih životinja, tebe –
Najviše.
Tresem se, kao vrba, pri pomisli
Na ruke užarene, mraz te zime.
Koža mi je inje što tebe i šumu,
Daleko u stepi, pokriva.
Budi zver ,
Puki instinkt starih ratnika,
Budi moja iskonska veza sa unutrašnjim
topljenjima.
Zvezdama.
Ja te mrzim strasnije od bilo koga.
Tvoja Inka, od zemlje sazdana i suncem dodirnuta.

Lucija Butković, 1991.
Zagreb, Hrvatska.

TE-VE

Jedna kutija
I mreža u zipki,
Radijacija balona
I patuljastih zvijezda.
Serafi i đavoli
U službi dobre
Zabave;
Svlačenje i davanje
Ostatka jedne duše.
Sočni tumor
Rtl
Meso tupih goveda
Hbo i drugih
McDonalds je istina
I to je patogeno ludilo –
Infantilni monstrumi
U prozoru il`
Plazmi.
Zagađene prašume
Sade djecu oko nje
Novi orci
I ini bozi
Grade sirotišta plača
Njoj pod stopalima.
Na stanici
I tepihu
Il` holu dnevne sobe
Nek` me umrtvi
I oživi
– Te-ve

Ivan Kačavenda, 1987.
Pančevo, Vojvodina, Srbija.

SUTRA JE KRAJ SVETA

Uskovitlao sam se
brzo brže NAJBRŽE!
i takav
smešten na stolicu.
turbulencija je u tački

Sa drugima posmatram
kretanje
svakodnevno orgijanje s obavezama

Otvorio oči
raširio zenice
da bih video
bolje nego ostali
mogući umirući dan
i gašenje sunca
Uspeva?
Tako izgleda

Neko je otvorio oči
i polako naslonio glavu na staklo
da ne vidi
umirući dan
i gašenje sunca
Uspeva?
Tako izgleda

Sutra je kraj sveta
Da li da te probudim?

Marijo Glavaš, 1986.
Split, Hrvatska.

SVJETIONIČAR

Činilo se da oluja dolazi sa svih strana istovremeno. Munje su vlastitim tijelom ispisivale svjedočanstva o orgijama bogova na proplancima nebeskih tijela. Otok se usred svega našao potpuno sam. Negdje iz daljine dopirala su svjetla broda koji je lebdio – 'brod–utvara'. Valovi su se grebali o grebenje, pohlepnim prstima, pipcima od pjene hvatali se za stijene i zatvarajući krug oko otoka šaputali mu : ti-si-naš, ti-si-naš, ti-si-naš...

* * *

Bartolomeo prati kako nož sve dublje klizi i u lubenici rastvara pukotinu kao među ženskim nogama. Sjeti se svih onih predivnih stvorenja koja su dolazila u ordinaciju, zadizala haljine i širile noge da ih njegovih prsti dotaknu kao ženu, da im vršci njegovih ruku, da ih nabori na njegovim jagodicama uvjere u postojanje. Sve su bile lijepe. Ni jedna nije bila tek ime na kartonu. Sve su bile predivne i dostojne najviših počasti, ali poslije Nje, nakon Njenog ulaska u ordinaciju više nije postojala ni jedna.

Vani je jedna munja udarila toliko blizu da su se i zidovi prepali, ali Bartolomejeva ruka ni da zadrhti. Nož je pravio savršeno ravan rez klizeći prema drvenom stolu – starom, iskrivljenom stolu, ni blizu usporedivom s onim na koji joj je rekao da legne i stavi stopala u za to predviđene držače. Ni tada mu ruka nije zadrhtala.

Prvo je gledao. Približio je glavu i nije mogao prestati gledati. Sara K. od zadignute haljine nije

vidjela udivljeno lice probljedjelog Bartolomea. On se ukočio. Zjenice su mu rasle da propuste što više slika u mozak. Nikad prije nije svjedočio nečem tako neprispodobivom. Njena Venera imala je oči. Venera Sare K. čak je jednom trepnula.

Uzeo je metalna kliješta i umetnuo joj ih između usana, pa lagano rastvorio praveći prolaz svojim prstima. Dugo je pipkao, kružio po mekoći njenog otvora, škakljao stijenke Sarinih tajnih odaja. Nije se mogao zasititi. Onda je ruku premazao vazelinom i ušao još dublje u nju. Dlanom je gladio tople jastuke maternice Sare K., dosegao jajnike i naposljetku položio dlan u vlažnu udobnost njene utrobe.

Sara K. povuče haljinu do vrata, noge raširi još i više i piskutom se oglasi:

– Bartolomeo, uđi...

* * *

Druga ruka kliznula je još i lakše. Položio ju je u onu istu mekoću u kojoj je počivala prva. Kad je provukao glavu, osjetio je kako mu puls ubrzava do zabrinjavajućih brojki. Nije ga bilo briga. Ovo je čekao čitav život. Više nije bilo povratka. Odgurnuo se nogom o stol, ušao do struka pa se čvrsto uhvatio za jajnike i u Sarinu maternicu uvukao svoje spolovilo, bedra i koljena.

Bartolomeo je ležao sklupčan kako fetus, s jednom rukom ispod glave, a palcom druge ruke u ustima. Samo su mu stopala s bijelim klompama virila i veselo mahala iz vagine, dok je u unutrašnjosti Sare K. odzvanjao njen globalno astralni orgazam.

* * *

Više nije mogao raditi. Još istog dana napustio je ordinaciju, legao u krevet i potpuno otupio. Tri dana ništa nije jeo. Tri dana nije spavao ni pričao. A onda se sjetio svog rodnog otoka i spakirao kofere.

* * *

Dok ga je stari ribar u čamcu na vesla prevezio do otoka, Bartolomeo se samo smijao. Stari je obrisao znoj s lica i pomislio – ovaj je lud. Nije ribar mogao znati da putnik zamišlja njen pogled, da vidi kako mu otok trepće u lice baš kao Venera Sare K., a ni sam doktor nije slutio da će je vidjeti i kad bude rezao lubenicu u sigurnosti debelih zidina divovskog falusa čiji svjetleći glavić konopcima bijele svjetlosti navlači brodove na grebenje, dok oluja po njemu bijesom valova ispisuje ti-si-moj, ti-si-moj, ti-si-moj...

Mile Moskov, 1983.
Ѓевѓелија, Македонија.

КРЕВЕТ

Во мојот кревет
Милион потомци гинат
Женскиот свет
Половично освоен на мојот кревет
Безброј сиви утра
И пијани ноќи
Полукосмичќи сонови и попладневни
разговори
Во мини автобуси со друштвени духови
ми ја откриваат вистината
дека во креветот
нема партиски дудлања
нема стечајни работници
нема лоша поезија

рекоа вистината е сонот
реалноста човечка грешка
богот најголема лага
која не држи смирени
    мојот кревет е
    превозно средство до вистината
    мојот кревет е
национално богатство
    мојот кревет е
од орехово дрво
чинам тоа не е грев

    по сто години
ќе биде временска машина
која не работи
и ќе ни докаже
дека времето не постои.

KREVET

U mom krevetu
Milion potomaka gine
Ženski svet
Polovično osvojen na mom krevetu
Bezbroj sivih jutara
I pijanih noći
Polukosmički snovi i popodnevi razgovori
U mini-busevima sa društvenim duhovima
otkrivaju mi istinu
da u krevetu
nema partijskih dudlanja
nema stečajnih radnika
nema loše poezije

rekli su da je istina san
realnost ljudska greška
bog najveća laž
koja nas drži smirenima
moj krevet je
prevozno sredstvo do istine
moj krevet je
nacionalno bogatstvo
moj krevet je
od orahovog drveta
mislim da nije greh

za sto godina
biće vremenska mašina
koja ne radi
i koja će nam dokazati
da vreme ne postoji.

Vladimir Petrović, 1983.
Podgorica, Crna Gora.

* * *

Sve u jednom dahu ispisane Riječi
posmatraju me blijedo kao ludaka.
Ja volim ovu civilizaciju
i u plavo obojeno mermerno kupatilo
volim pokretanje otrovanih drveća ispred kuće.
Zato i nazivam Gogena
običnim žutokljuncem.
Moje misli lete
ne hvatam signal njihovog beskopromisnog
nastajanja.
Mi
koji pišemo
smaramo sebe do ludila
zato i pokušavam da se sjetim
nekog naročito dobrog iskazanog govora.
Probuđenost uma označava se
godinama porobljavanja kojeg zovu
socijalizacija ličnosti.

Lana Bastašić, 1986.

Banjaluka, Republika Srpska, BIH.

ONA

Utorak

Ne smijem da dođem do tebe. Prstima. Očima. Jezikom. Negdje je neko odlučio tako. Nismo bile prisutne na tom sastanku. Ti i ja ne volimo sastanke. Obično napravimo glupu facu kad su oko nas glupi ljudi. Mi smo dva mala kameleona, pošpricani tuđim bojama dok su blizu. Ti i ja smo poput nekih geografskih metamorfoza koje se događaju milionima godina. Naše sekunde niko drugi ne primijećuje.

I ti ne znaš, bezglava djevojko, da si moja vremenska nepogoda u zemlji zabranjenih kišobrana, gromobrana i kabanica. I on te dira. Pipka. Pred svima. A ti, kao pravi poslušni kameleon, dodiruješ njega. Vršci tvojih smiješno iskrivljenih prstiju kao da su zašiveni za moje zjenice. A ja te volim, i ostalo. U ovom poremećenom svijetu, jedino je ljubav otporna na kameleonsku prelaznost.

Srijeda

Rekla si mi da si rođena u srijedu. Rekla si mi, takođe, da se srijedom rađaju odmjerene i staložene osobe. Nabrojala si, kao spisak namirnica, nekoliko poznatih mrtvaca rođenih u srijedu. Danas je još jedna staložena srijeda. Pravim kolač s jabukama. Prljam ruke.

Četvrtak

Ponekad si tupava. Znaš, onako... Imaš neki glup pogled. Kao da si glupa. Tako. Ili, na primijer, ponoviš nešto što sam ja rekla, a ti nisi razumjela, sa tim istim tupavim pogledom. Dobro je što nismo suviše dobre drugarice. Morala bih da te udarim. I cijela ta stvar sa tvojim noktima... Moronsko prebojavanje slojeva, da bi ih ponovo ogulila i pojela. Odvratno. I ostaci maskare na trepavicama. Grudvice u korijenu dlake. Jer se tebi ne da. Tebi se ništa ne da. A to je samo pokret rukom uveče prije spavanja. Osim ako si otišla ponovo s njim u krevet, pa nisi stigla da skineš šminku. Nebitno. Treba da skidaš tu glupost sa svojih trepavica prije nego što odeš da spavaš. Treba da ne ideš s njim da spavaš. Mrzim proklete grudvice na tvojim trepavicama.

Petak

Danas smo otišle da kupiš patike. Imaš malo stopalo i ružan mali prst. Kao da si prelazna evolucijska forma između čovjeka i neke životinje. Kao da si sljedeća u evoluciji. Kupila si šarene patike sa crvenim pertlama. Pitala si me šta mislim o njima. Rekla sam da su OK. Onda smo otišle da pijemo limunadu. Ti si pričala o njemu, a ja sam čitala o konfliktu u Južnoj Osetiji. Rekla si mi kako previše gledam CNN i RT. Ja sam ti rekla da previše pričaš o njemu. Ti si rekla da to nije isto i da ostavim proklete novine. Ostavila sam proklete novine. I tad sam mogla da ti kažem da te volim, i ostalo, ali je došao konobar, pa sam pomislila da nema potrebe za tim glupostima. Imala si grudvice na trepavicama. Opet je prespavao kod tebe. Ruske snage ne idu prema Tbilisiju. Povlače se.

Subota

Kada si rekla da ćeš da prespavaš kod mene, ja sam te zamolila da poneseš svoj kaladont i da očistiš dlake iz umivaonika. Ti si se malo naljutila, ali si navikla na mene. Bilo mi je čudno što dolaziš, nismo mi toliko dobre drugarice. Bilo me je strah. Sjetila sam se onog filma... "The Science of Sleep". Kad onaj fini momak ne razlikuje snove od stvarnosti, pa onda napravi glupost. Otišla sam da kupim neki sok i čokoladu. Osjećala sam se kao neki kreten s krizom srednjih godina. Kao tinejdžer u pedeset i drugoj. Tako sam se osjećala. Samo bez sekretarice i sportskog auta. Ti si rekla da ćeš da dođeš kod mene. Ti ćeš doći kod mene. Večeras. Možda ti kažem večeras. Možda budemo dovoljno pijane. Možda budemo suviše trijezne, pa ti kažem iz dosade. Možda pogledamo neki film u kojem se dešava nešto slično, pa ti kažem.

Nedjelja

Ružno spavaš. Kao hobotnica. Mada ne znam kako hobotnice spavaju, ali mogu da pretpostavim. Ili ne mogu. Nebitno, uostalom. Imaš ben iza lijevog uha. Udarala si me koljenima u bubrege. Ja sam te puštala da me kažnjavaš. Nisam se zamarala gledanjem u tebe ili nešto slično. Ustala sam da napravim kafu. Ti si otišla u kupatilo, a onda se vratila u dnevnu sobu u boksericama i potkošulji. Rastegla si tricepse i počela se po glavi. Onda si se nasmijala i rekla: „Srećan rođendan.“ Ja sam se nasmijala. Nisam ti ništa rekla. Bila sam srećna jer ti je ostalo maskare od sinoć. Nisi je skinula.

Radiš u butiku u tržnom centru. Prodaješ neke majice koje prezireš. Govoriš studentkinjama ekonomije da izgledaju seksi u tim istim majicama. Ja stojim s kafom i čekam da ti odu mušterije. Pitaš me kako sam provela večer. OK, kažem. Pokušavaš da me nagovoriš na još jedan izlazak u četvero. Pristajem, nakon desetak minuta. Idemo u bioskop da gledamo „Bandite“. Očajno. Zašto mi uvijek namiještaš retardirane prijatelje svog momka? Želiš da se muvam tu negdje, zar ne? Svaki drugi razlog bio bi potpuno odvratn.

*

Neki lik u bioskopu zagrlio je drugog dok je trajao film. Tvoj momak je rekao pederčine. Ovaj koji se računao kao moja pratnja nasmijao se kao hijena. Ti si prevrnula očima. Ja sam gledala film. Nekome je zazvonio telefon, pa je cvoktanje zubima ometalo gledanje filma. Nekome je zazvonio telefon. Da li će ovaj kreten da me prati kući? Da li će očekivati da ga pozovem unutra? Ti bi to voljela. U bioskopu je tvoja ruka u ruci tvog momka. Povremeno se nagne da te poljubi, a ti se smiješ. Onako. Rutinski. Kakav kriminalni motiv za osmijeh.

Utorak

Ne smijem da dođem do tebe. Prstima. Očima. Jezikom. Negdje je neko odlučio tako. I tako dalje. I ostalo. Imam grudvice na trepavicama. Pitam se hoćeš li primijetiti to danas. Danas je utorak. Ja sam rođena u utorak. Nisi me nikad to pitala.

Uroš Bralušić, 1990.
Pančevo, Vojvodina, Srbija.

* * *

Dugo su sedeli u tamnom čošku,
Dugo je padala kiša.
Krupnim kapima pozivala je na san.
Harmonija je proces građenja savršenstva od što
duže kiše
U što mračnijem čošku.
U mraku se vidi jasnije jer nebo tada deli jedan deo
sebe, crninu, sa zemljom.
Kiša je bila smisao postojanja cveća
Njene suze su bile razlog postojanja njegove tuge.
On je zaista voleo nju.
I ona je volela njega.
Ali je zaista volela da umače vlažan pogled u beli
suvi prah
Jedno zaista, zrnce prašine u nepreglednim
oblacima, najmoćniji je
Otrov za harmoniju.
Jedno zaista zaustavlja kiše
Jedno zaista osvetljuje najtamnije kute
Jedno zaista nju goni ka plaču i briše snove
Kada ona plače on je zaista tužan.
I on je izlivaio tugu iz sebe sa njom
Kada je ona umrla,
Prestao je da plače
Počeo je da uliva. I pio je
Dok nije popio sve kiše koje su pale previše
Rano i one koje nisu pale nikad
Onda je otišao da spava i sanjao je
Da se nikada neće probuditi
To je bio jedini san koji mu se i ostvario
Umro je star sam i pijan.

Aljoša Harlamov, 1983.
Ptuj, Slovenija.

VPRAŠANJA & ODGOVORI

kaj je bilo prej
kaos ali jajce?
ko smo padli
z dreves in
začeli uporabljati
vilice
se vprašanje
ni zdelo
tako usodno
kot se zdi zdaj
na robu svetu
s Hanibalom
pred vrati
z vlačugo
razprtih nog
na glavnem trgu
našega mesta
kamor
derejo množice
zariplih in pijanih.

kaos ali jajce?
vedemo se
kot da gre
za ali – ali
Kolumb
ga je lepo razbil
in Luke
jih je pogoltnil
natančno sto
in tako je moč
najti kaos

PITANJA & ODGOVORI

šta je bilo pre
haos ili jaje?
kada smo pali
sa drveća i
počeli da upotrebljavamo
viljuške
činilo se
da pitanje
nije tako sudbonosno
kao što se čini sada
na rubu sveta
sa Hanibalom
pred vratima
sa kurvom
raširenih nogu
na glavnom trgu
našeg grada
kuda
jure mase
zajapurenih i pijanih.

haos ili jaje?
ponašamo se
kao da je u pitanju
ili—ili
Kolumbo
ga je lepo razbio
i Luka
ih je progutao
tačno sto
i, tako je je moguće
naći haos

samo še zapakiranega
v plastiko
vsak kos
s svojo kodo
vsak kos
s svojo ceno
da lahko mimo
polnih polic
korakajo črnosrajčniki
in vidijo
da je nazadnje red
da je dobro

ali ni najpreprostejši odgovor
da sta nekoč
obstajala istočasno?

z odgovori je
navadno vse v redu
dokler se ne
pojavi vprašanja
zato je vsak sistem
sistem odgovorov
in vsak red
njihova razvrstitev
zato je svobodni trg
menjava vprašanj
z odgovori
in zato blagor
ubogim v duhu
kajti njihovo
je kraljestvo, ki prihaja
bodisi jajce
bodisi kaos.

još samo zapakovan
u plastiku
svaki komad
sa njegovim kodom
svaki komad
sa njegovom cenom
da pored
punih rafova
mogu da
prolaze crnokošuljaši
i vide
na kraju da je red
da je dobro

zar nije najjednostavniji odgovor
da su nekad davno
postojali istovremeno?

sa odgovorima je
obično sve u redu
dok se ne
pojave pitanja
zato je svaki sistem
sistem odgovora
i svaki red
njihovo raspoređivanje
zato je slobodno tržište
zamena pitanja
odgovorima
i zato blago onima
siromašnima duhom
jer njihovo
je kraljevstvo, koje dolazi
bilo jaje
bilo haos.

Judita Kulovec, 1987.

Novo Mesto, Slovenija.

IDILIKA USTVARJENIH SANJ

hrup

Nešteto pajkov hkrati lomasti po stenah kvadratne sobe. Ni dovolj prostora za vse – blodijo drug prek drugega; od drobcev stene, ki ga ob tem za trenutek razkrijejo, se odbija zvok njihovega gomazenja. Obličje sobe prepoznaš le po reliefu, ki ga ustvarjajo njihova telesca. Na vseh nastalih oblinah ves čas spodrsavajo njihove nožice zaradi stalno spreminjajočih se tal pod njimi. V tem gibanju tako prepoznaš dva pravokotnika: večji, pokončni, ki se dotika tal, so verjetno vrata; manjši, ki leži malo višje, pa okno. Barv v tej sobi ni. Tisto malo svetlobe, ki priteka skozi majceno, a dovolj veliko režo, da je v sobo vstopajoči pajki ne morejo prekriti, omogoči le zaznavanje svetlejših ali temnejših sivih lis.

luknja

Skozi njo vstopajo in izstopajo ta gnusobna bitja. Prostor nenehno praznijo, hitreje pa se polni. V tej prisrčno majhni sobici jih nekaj privlači. V njej je nekaj, kar jih vabi in mami, da ostanejo tu. Vedno več jih med svojim nenavadnim potovanjem, odkrivanjem skrivnosti neznanih kotov, obstane na mestu, kjer si z vso natančnostjo in užitkom spletejo mrežo. Novi dom.

pod

Prazen je ... Čist in nedotaknjen. Niti eden izmed množice ni prestopil roba tal, niti eden ni padel nanje, ko mu je na prenatrpani steni spodrselo. Ujel se je. Morda v zadnjem trenutku, morda na poslednjo okončino, a meje ni prestopil.

IDILIČNOST OSTVARENIH SNOVA

buka

Bezbroj paukova istovremeno mili po zidovima kvadratne sobe. Nema dovoljno prostora za sve – pentraju se jedan preko drugoga; zvuk njihovog migoljenja se odbija o komadić zida koji na trenutak otkriju. Izgled sobe prepoznaješ samo po reljefu koji formiraju njihova sićušna tela. Tlo pod njima se stalno menja, zbog toga njihove nožice neprestano klize po novonastalim oblinama. U tom kretanju prepoznaješ dva pravougaonika: veći, uspravni, koji dodiruje pod, to su verovatno vrata; manji, postavljen malo više, sigurno je prozor. U toj sobi nema boja. Ono malo svetlosti, koja prodire kroz majušni, ali dovoljno veliki otvor da ga pauci koji ulaze u sobu ne mogu prekriti, omogućava samo prepoznavanje svetlijih ili tamnijih sivih mrlja.

rupa

Kroz nju ulaze i izlaze ta gnusna bića. Prostor neprestano napuštaju, ali on se još brže puni. Nešto ih privlači u toj ljupkoj, maloj sobi. U njoj je nešto, što ih poziva i mami, da ostanu. Sve više ih tokom neobičnog putovanja, otkrivanja tajni nepoznatih kutaka, ostaje na tom mestu, gde sa svom preciznošću i zadovoljstvom ispliću mrežu. Novi dom.

pod

Je prazan... Čist i netaknut. Nijedan pauk nije prešao liniju poda, nijedan nije pao na njega, kada se okliznuo na prenatrpanom zidu. Uhvatio se. Možda u poslednjem trenutku, možda za poslednji pipak, ali, granicu nije prešao.

Med njimi pa vendarle ni sporazumevanja, vodi jih prvinski nagon in vsi mu sledijo.

enotnost

Nevidna živalska vez jih drži skupaj in obenem pusti vsakemu, da si svoje gnezdo ustvari, kjer želi. Hodijo drug po drugem, a nikjer sledu prepira – če komu tu ne ustreza, odleze drugam. Medtem ko stene prekriva črna ponjava in jih krasi z belim pajčolanom, tla ostajajo prazna. Čakajo ne nekoga, ki se ne more plaziti po stropu – morda jih najde kdo, ki tam najde svoj obstanek.

šumenje

Nikogar ne omejuje od doživetja ekstaze miru. Niti sobice, prijetno uspavane ob rahlem dotiku nožic.

svoboda

***

cviljenje

Izza vrat male, temne sobice se sliši škripanje stopnic. So to koraki po podestu na hodniku? Čeprav takih zvokov in tresljajev v tej hiši ni bilo že vrsto let, se kot na ukaz izvrši razmik od vrat. Kljuka se upogne, v ključavnici zaropoče, nekdo duri trudoma odrine. Počasno drsenje. Grozljivi ton neutečenih ležajev med počasnim drsenjem prekine ero tišine. Nekdo vstopi. Ljubil bi se.

tema

Na vratih se obrne, ko ga glas iz hodnika zavrne, da je temno in umazano. Tedaj mimo njega iznenada posije žarek svetlobe, dva ... cel snop. Zapuščena sobica zdaj vsa obsijana čaka na razsvetlitev ljubezni. Vsa črnina je skrita v drobni piki, a iz te špranje vidi vse –

Među njima, ipak, nema sporazumevanja, vodi ih primarni instinkt i svi ga prate.

jedinstvo

Nevidljiva životinjska veza ih drži zajedno i istovremeno svakome od njih dopušta da stvori svoje gnezdo tamo gde želi. Hodaju jedan po drugome, a nigde ni traga prepirke – ako nekome to ne odgovara, otpuzi na drugo mesto. Dok zidove prekriva crno platno i krase ih belim zarom, pod ostaje prazan. Čeka nekoga, ko ne može da mili po zidu – možda ga pronađe neko, ko će tu naći svoje postojanje.

šum

Nikome ne ograničava doživljaj ekstaze mira. Ni sobicu, prijatno uspavanu uz blagi dodir nožica.

sloboda

***

cviljenje

Za vratima male, tamne sobe čuje se škripa. Jesu li to koraci po odmorštu između stepenica u hodniku? Iako takvih zvukova i potresa u toj kući nije bilo već čitav niz godina, kao po naredbi se dešava udaljavanje od vrata. Kvaka se pomeri, ključaonica zazveči, neko teško odgurne vrata. Sporo klizanje. Zastrahujući ton dugo ne korišćenih ležaja tokom sporog klizanja prekida eru tišine. Neko ulazi. Želeo bi da vodi ljubav.

tama

Okrene se na vratima, kada ga glas iz hodnika odbije, rekavši da je mračno i prljavo. Tada pored njega iznenada zasija zrak svetlosti, dva ... čitav snop. Napuštena sobica sada sva obasjana čeka na svetlo ljubavi. Svo crnilo se skrilo u sićušnu tačku, a iz te pukotine vidi sve –

vidi mladega moža, ko za roko pripelje nazaj odhajajoče dekle. Z drugo roko ji zakriva oči, ji tiho prigovarja:

“Povem ti, da ni tako, kot misliš. Samo za hip poglej, in če te takoj ne navduši, lahko greva. Zapri oči ...”

Na vhodu sobice obstojita, on jo mehko objame in šepne:

“Poglej!”

Veka trzne, trepalnice se v loku zavihtijo, oko obstrmi. Svetost, ki jo odseva belina sten in lesketanje žarkov v kapljicah rose, ki ob tej rani uri še kraljujejo na oknu, očarata zaljubljenca. Dekle zavrisne, poskoči in poljubi nasmejane ustnice. Ustne zatrepetajo v zadrževanju strasti – roka se dvigne, potegne rokav, srajca pristane na tleh. Gumbi se umikajo drhtečim prstom, nemirna sla krade obleke. Ko dlani božajo golo kožo, se na tleh iz cunj čarobno oblikuje ležišče.

padec

Zavest se preda sanjskemu, dvoje nebeških teles postane ena gmota. Vsak njen premik obseva nenavadna svetloba in vsako njuno potezo zariše v zrak. Prepletanje nog – drsenje drobnih prstov ob napetih mečih navzgor, kjer stegna sunkovito uklenejo v objem dva bela griča. Tedaj obstanejo mesnate ustnice na gladkih prsih, ostri nohti zarežejo črto med kapljicami potu na hrbtu. Oči iščejo in s svojim pogledom živo govorijo. Ko se glavi zbližata, se veke priprejo, oči telo prepustijo užitku občutka, ki v dotiku razkrije vse skrivnosti združitve dveh bitij v čisto svetlobo. Njen blišč požene vse nožice v kot, kjer mala luknjica radovednim očem zapira pogled v ogenj, ki oslepi zvedava očesca. Mala sobica je priča neomadeževani svetosti skupnega utripa ...

ljubavi

vidi mladog muškarca, koji uzima za ruku devojku koja je htela da ode, i uvodi je unutra. Drugom rukom joj pokriva oči, i tiho joj prigovara:

„Kažem ti, da nije onako kao što misliš. Pogledaj, samo na trenutak, i ako te odmah ne oduševi, možemo da idemo. Sklopi oči...“

Zastanu na ulazu u sobicu, on je meko zagrlji i šapne joj:

„Pogledaj!“

Kapak se trzne, trepavice se izviju u luku, oko zaprepašćeno gleda. Svetlost, koja se odbija o belinu zidova i svetlucanje zrakova u kapima rose, koje u taj rani sat još uvek vladaju na prozorskom oknu, očaraju dvoje zaljubljenih. Devojka usklikne, poskoči i poljubi osmehnute usne. Usne zadrhte u obuzdavanju strasti – ruka se podigne, povuče rukav, košulja završi na podu. Dugmad izmiču uzdrhtalim prstima, nemirna žudnja krade odeću. Dok dlanovi miluju голу kožu, od odeće na podu se čarobno oblikuje ležaj.

pad

Svest se predaje sanjanom, dvoje nebeskih tela postaje jedna masa. Svaki njen pokret obasjava neobična svetlost i svaku njenu crtu upisuje u vazduh. Preplitanje nogu – klizanje sitnih prstiju uz napete listove nogu, gde bedra munjevito zgrabe u zagrljaj dva bela brega. Tada mesnate usne zastanu na glatkim grudima, oštri nokti zarežu liniju među kapljicama znoja na leđima. Oči traže, i svojim pogledom živo govore. Kada se glave približe jedna drugoj, kapci se pritvore, oči prepuštaju telo užitku osećaja, koji u dodiru otkrije sve tajne spajanja dva bića u čistu svetlost. Njen sjaj potera sve nožice u ćošak, gde mala rupa radoznalim očima zatvara pogled u vatru, koja oslepi nemirne očice. Mala soba je svedok neokaljene svetlosti zajedničkog pulsiranja ...

ljubavi

***

blišč

Skozi razprte oknice pronicajo žarki, ki mehko pristajajo na postelji, katere toplina razkriva pomen zmečkane bele posteljnine. V laku omaric se svetloba ostro odbija, da ne bi s svojo žgočo močjo poškodovala novega pohištva. Vsa se zbere v toaletnem ogledalu, kjer se še pozna sled nemirno nerodnih prstov, ki so v naglici urejali ličila. Iz te razkošno obsijane sobe vodijo masivna vrata na leseni pod hodnika. Izrezljana ograja sledi zavoju stopnic, ko se spuščajo nizdol v velik prostor, prenatrpan s kupi igrač. Steklene stene dnevne sobe odpirajo pogled na vrt sreče.

igra

Glasba otroškega smeha dirigira pticam v krošnjah zelenja. Na to čudovito melodijo v krogu pleše listje – sredi njega dva para. Deklica in deček bežita pred zadihanim moškim.

“Ti loviš,” očka za rokav pocuka kratkohlačnika, “mami je na vrsti.”

“Mami mami, pridi, lovim!”

Na klopci v senci dreves poskoči mlada ženska.

“Ja, miška, že tečem,” počasi vstane in zasanjano pogleda moža: “Se spomniš uboge hišice, katere tramovi so se tresli pod najinimi nogami, ko sva jo prvič pregledala? Takrat nisem verjela, da nama bo uspelo ...”

“In potem sem zamahnil s čarobno paličico ... in hišica je postala najino kraljestvo. Zdaj pa so na programu mačke in miši,” jo nasmejano zavrti. “Pa pohiti, očka bi se tudi igral s svojo miško ...”

skrivalnice

***

sjaj

Kroz otvorene šalone promiču zraci, koji se meko zaustavljaju na krevetu, čija toplina otkriva značenje zgužvane bele posteljine. Svetlost se oštro odbija o lakirane ormariće, da ne bi svojom plamenom snagom oštetila nov nameštaj. Sva se skupi u ogledalu, gde se još uvek nazire trag nemirnih i nespretnih prstiju, koji su u žurbi sređivali šminku. Iz te raskošno obasjane sobe masivna vrata vode ka drvenom podu u hodniku. Izrezbarena ograda prati luk stepenica, dok se spuštaju nadole, u veliku prostoriju, pretrpanu gomilom igračaka. Stakleni zidovi dnevne sobe otvaraju pogled na vrt sreće.

igra

Muzika dečijeg smeha diriguje pticama u zelenim krošnjama. Na tu čudesnu melodiju lišće pleše u krug – usred njega dva para. Devojčica i dečak beže od zadihanog muškarca.

„Ti se kriješ“, otac za rukav povuče nekoliko puta dete, „mama je na redu.“

„Mama, mama, dođi, sakrio sam se!“

Sa klupice u senki drveća poskoči mlada žena.

„Da, mišu, evo me, već trčim“, polako ustane i sanjalački pogleda muža: „Sećaš li se jadne kućice čiji podovi su se tresli pod našim nogama, kada smo je prvi put pregledali? Tada nisam verovala, da će nam uspeti ...“

„I, onda sam zamahnuo čarobnim štapićem ... i kućica je postala naše kraljevstvo. A sada su na programu mačke i miševi“, zavrti je, smejući se. „Požuri, onda, i tata bi se igrao sa svojom mišicom...“

žmurke

V obnovljeni stari hiši je dovolj prostora za vse, ki so tam spoznali svoj dom. Otroka hitro najdeta kotičke, kjer ju mami ne bi nikoli iskala in čakata, ali ju bo našla ali ne. Zapleteta se v nekaj pajčevin, čeprav nikjer ni enega pajka, ki bi prestrašil nedolžni srca – njihove družinice se v teh trenutkih umaknejo neugnani razposajenosti. Iz temnih vogalov nemo opazujejo veselje, ki jim popestri dneve. Še sami se odpravijo na izlet, da občudujejo vse lepe stvari, ki sta jih nekdanj zakrivala tema in prah. Nato pregledajo še vse druge skrivne špranjice, iz katerih jih dolgo ni, ko pa se znova pojavijo ji je veliko več. Mogoče so odšli po pomoč, saj tako ob vrnitvi naglo spletejo novo mrežo in znova prisluhnejo smehu.

“Našla sva vaju!” starša objameta malčka.
“Zdaj pa spat, zunaj je že noč.”

Poljub za lahko noč uspava malo srečo in prebudi veliko strast, ko v temi znova prevladajo dotiki in nežna tišina.

mir

U renoviranoj, staroj kući ima dovoljno prostora za sve koji su u njoj videli svoj dom. Deca brzo pronalaze ćoškovne gde ih mama nikada neće tražiti, i čekaju da vide da li će ih naći ili neće. Upletu se u nešto paučine, iako nigde nema nijednog pauka koji bi uplašio nedužna srca – njihove male porodice se u tim trenucima sklone od neukroćene raspojasanosti. Iz tamnih kutaka nemo posmatraju radost, koja im ulepša dane. I sami odu na izlet, da bi se divili svim lepim stvarima, koje je nekada prekrivala tama i prašina. A onda pregledaju i sve druge tajne pukotine, u kojima ih dugo nema, a kada aw??? iznova pojave, ima ih mnogo više. Možda su otišli po pomoć, jer tako, vrativši se, brzo ispletu novu mrežu i iznova oslušuju smeh.

„Našli smo vas!“ roditelji zagrlje decu. „A sada na spavanje, napolju je već noć.“

Poljubac za laku noć uspava malu sreću i probudi veliku strast, kada u tami ponovo preovladaju dodiri i nežna tišina.

mir

Andela Dubljević, 1990.

Pančevo, Srbija.

OGLEDALO

Obala Tajlanda.

Crveno Sunce. Beo Mesec.

Plavo more. Crno nebo.

Prljavi pesak. Meka trava.

Topao vazduh. A ipak malo hladan. I tih.

Neko hoda. Između ljudi. I među ljudima. Koji mirišu na sreću. Koji jedu zmajsko voće. S ljubičastom kapicom.

Neko stane. Neko kašlje. Neko viče. Neko, pak, vodi ljubav sa tajnama noći na svetlini dana. Ili jednostavno mašta. O svetu, o sebi. O njoj, o njemu. O svemu i ni o čemu. Uzalud.

Ogleda se. Opet uzalud. Istina ne staje u jedan odraz. Ona ne staje ni u maštu, ni u zmajsko voće. S ljubičastom kapicom. Povrh zeleno–ružičastih bodlji.

U zrcalu.

U zerkalu.

Tijana Purić, 1992.
Pančevo, Vojvodina, Srbija.

PESMA RAZOČARANOG STRANCA

Vi ste bubice.
Prave, male
zlatokrile bubice!
Hej curice.
Vi ste kao lazurni
baloni sapunice.
Volim vaše korake
dok odzvanjaju niz ulice.
Ali samo
Začepite gubice.
Hej curice.
Vi ste šarene,
lepršave ptice.
Ne, ne,
vi ste ljubičice.
Ili lale, ili tulipani,
ako baš hoćete.
Volim vaših kosa
svilenkaste vitice.
Čak i vaše tanke
stisnute usnice.
Samo, molim,
Začepite gubice.
Hej moje
lakonoge curice.
Vi ste mi kao
neke zavodnice.
Oko vas su uvek
svakojake trice.
U stvari vi ste
jednolične šibice.

Zapaliti vas mogu
samo sitnice.
Vi ste prave
malogradske veštice.
I kad čoveka tako
lažete u lice,
kako da posle
ne izgubi živce?!
Spaliću odjednom
sve svoje skice
i na gitari pokidati
sve do jedne žice.
Samo za vas
da začepite gubice.

Voki Erceg, 1986.

Banjaluka, Republika Srpska, BIH.

“LOVE STORY”

(ili o naslućivanju)

„Ništa lepše od nezavršene rečenice”, kažem Sandri (kojoj bi, čini mi se, bolje stajalo ime Gordana) i ne uspevam ni da pomislim na reči koje bi završile moju omiljenu misao (o tome da priča može stati u jednu, i to nezavršenu, rečenicu) a gorda Sandra me prekida: prvo pogledom, potom cupkanjem noge, premda ja nastavljam, skoro nadahnuto: „Koliko jedna nezavršena”, kažem joj, i ponovo ne stižem završiti tu prokletu rečenicu, jer me prekida, kolutajući očima, što nikada pre nije radila (makar ja pričao o najdosadnijim temama) i ubrzo shvatam da se ona dvoumi oko toga da li će nastaviti da pegla ili će mi nešto kazati, nešto, što upućuje na to da sam joj postao dosadan – a sve se podudara sa njezinim odlascima na časove joge – i napokon, vidim kako joj se usta otvaraju, i crtaju slovo o, međutim, telefon, u postojanom ritmu, počinje da zvoni i Gorda hitro skače, kao kakav zečić, dobacujući: „Nastavi, sluš” i ja je jasno vidim, premda je u drugoj prostoriji, kako nečujno, u slušalicu, govori te uobičajene reči – pet i petnaest je, mora da je zove majka, moja punica, ili...

Bистра Kумбароска, 1984.

Скопје, Македонија.

(знаеш и сам, најтешко е наслов)

Неколку исти draft пораки
ме дочекуваат на масата секое утро.
Можеби така ќе е и тогаш.

За појадок може сè уште ќе ги јадам цвеќињата
од просирната вазна
и ќе чекам да поминат оние неколку минути на
горчливост.

Главата празна и мрзлива
може сè уште ќе ја носам на работа со такси.
Таму сè уште ќе се смеам сакајќи и несакајќи.

Вечерта дома ќе ја полнам кадата со свесност
и ќе се бањам во ретроспективни мисли,
рапави спомени
и јасни замисли.
Потем ќе го повлекувам синцирчето
и ќе посакувам да се слеам со неа низ одводот.

Но знам едно!
Полесно ќе ми е да посегнам по бањарката
ако знам дека во дневната ме чекате вие.

ти, таа и вашето дете.

(znaš i sam, najteži je naslov)

Nekoliko istih draft poruka
dočekuju me na stolu svakog jutra.
Možda će tako biti i tada.

Za doručak ću možda i dalje jesti cveće iz prozirne
vazne
i čekati da prođe onih nekoliko minuta gorčine.

Glava prazna i hladna
možda ću je i dalje nositi na posao taksijem.
Tamo se još uvek smejem hotimice i nehotimice

Uveče kod kuće napuniću kadu svešću
i kupati se u retrospektivnim mislima,
hrapavim sećanjima
i jasnim zamislama.
Onda ću povući lanac
i poželeti da se izlijem sa njom kroz odvod.

Ali, znam jedno!
Biće mi lako da posegnem za bade–mantilom
ako znam da me u dnevnoj sobi čekate vi.

ti, ona i vaše dete.

Miloš Belčević, 1992.

Zlatibor, Srbija.

VIKTOR

Čovek u teškim cipelama je otvorio oči i pustio poznate prizore sobe u kojoj su se samo sitnice menjale neshvatljivim putevima malih stvari, da se zariju duboko u njega...

Za to vreme, sunce je u tišini izlazilo iza tamnih solitera što su se poput skamenjenih divova skrivali u magli novog dana... Polako se čitav svet budio i svuda su se lomili snovi, poput mraka oterani u uglove soba, polica i knjiga sve dok, ponovo, ne dođe njihovo vreme...

Tako jednostavno, a opet tako komplikovano, nezaustavljivo i večno. Sve se odvijalo nad bezimenim gradom, čitavim jednim svetom...

To je bilo sve.

To je bilo jutro.

A kako je on samo mrzeo jutra.

Mrzeo ih je ne samo zbog novih početaka, već i zbog svih krajeva i svih stvari koje su prekidala. Kada novi dan počne, on bi bio samo mali, obični čovek otetih snova. Ponovo bi bio Viktor, računovođa firme koju je toliko mrzeo, kolega ljudi koje je prezirao... Bio bi nemoćan i zaboravljen, bio bi poput sene kroz koju se provlače ljudi, koju gaze, ne znajući šta rade i kome rade...

Ovoga jutra, kao i svakog drugog, Viktor je ostavljao delove sna i mirise daljina koji su bleđeli. U snu, mogao je biti sve ono što nije i sve ono što želi da bude. Mogao se kao veče razliki dalekim planinama što sanjaju neke svoje, iskonske snove ili je mogao hodati vodom kroz

koju su, do tada, samo vekovi hodali... Zato je toliko prezirao jutra – ona su mu oduzimala sve to... Ona su ga terala da mrzi, da zaboravlja. Ona su bila razlog svega...

Viktor bi posle mučnog buđenja i spremanja odlazio na posao gde bi svakim danom gubio deo sebe u beskrajnom carstvu brojki... Vremenom, čitav život mu se sveo na čekanje snova i kao da je izgubio značenje i svaki smisao viseći o tankoj liniji sanjanja, tako neshvatljivoj i neopipljivoj, jer kada se stvari ostave vetru i sudbini bez ikakvog jačeg oslonca, lako se lome, lako nestanu...

Vrlo često, ljudi i ne primete da im ta nit isklizne iz ruku i da su postali ljuštore... Možda je tako bolje, ovako bi na sve strane padali umorni i razočarani u svet oko sebe kada ih praznina s večeri pritisne...

Svojoj se kući uvek vraćao pešačeći. Voleo je da prolazi zavučenim uličicama i da u tišini posmatra zgrade i retke prolaznike u vreme kada su svi žurili autobusima ili kolima. Samo taj deo „života na javi“ je voleo. Jer svaki prozor i svaki usamljeni čovek, bio je istočnik mašte...

Svaki je prozor bio kapija u neku novu priču koju bi, ako bi se urezala u njega, možda sanjao i proživio u snovima, a svaki bi čovek bio novo lice koje bi mogao uzeti za sebe. U ovom delu dana, voleo je i zvuke svojih cipela dok zvone toplim asfaltom, jer za svaki je novi zvuk, za svaki novi korak, bio bliži svojim snovima.

Kada stigne, uglavnom ne izuva cipele, ne skida jaknu... Samo baci svoju torbu koja tupo padne na parket i zatim ode do kupatila i umije se hladnom vodom. Posle toga ruča, simbolično, vrlo malo... Nikada se ne zadržava previše u maloj trpezariji, otpije gutljaj vina direktno iz flaše i pođe

ka sobi za spavanje jer svaki je minut na javi za njega gubljenje vremena i kidanje sna. Tek kada stigne do svog kreveta, sa sebe skida jaknu i nemarno je baca preko noćnog stočića, ostaje u cipelama i ulazi u krevet.

Par minuta samo čuti čvrsto sklopljenih očiju... U tim trenucima izgleda poput pračoveka dok čeka neko nepoznato božanstvo da dođe i useli se u njega. U tim trenucima, potpuno je predan i pomalo uplašen da ga san neće posetiti.

Zatim, poput vazduha što život daje ulazeći u drhtava pluća jedva čujno, san ulazi u njega i onda počinje magija. Vremena se menjaju, ljudi lete, prostranstva podrhtavaju u njemu... Sve je moćno i razuzdano, a opet, na neki čudan način, nežno i pitomo. Ispuni ga miris kiša u dalekim prašumama, il' dah pustinja...

On je spokojan u tom beskrajnom lutanju...

To je ono zbog čega živi. To je njegova svrha – sav taj miris putovanja i daleki šum pene nekog nepoznatog, usamljenog okeana.

On više nije Viktor...

– On je kiša što pada po licu ćutljive devojke.

– On je more u kome koralni leže poput blaga u dubini i put je kojim se trkaju nasmejana deca.

– On je miris mlade trave koju pokosiše stari ljudi malog sela i dah plavog neba nad snežnim planinama.

– On je gazela što trči beskrajnim bojama jeseni i ledena reka što valja kamenje svojim bezvremenim koritom.

– On je zemlja što se povija pod bosim koracima neke odbegle princeze...

– On je sve što poželi da bude, sve dok, ponovo, ne naiđu jutro i sa njima se, ko kad se boje crteža ostavljenih na kiši rastope, slike snova sliju u sjaj novog dana...

Tada je on ponovo Viktor, čovek u teškim cipelama koji nevoljno otvara oči, izgubljen u prizorima naše stvarnosti, obgrljen nostalgijom i žalošću za dalekim prizorima sna.

On se pakuje i odlazi na posao.

Miloš Ilić

POGOVARANJE

Zdravo, zovem se Miloš Ilić. I šta sad? Pa, ništa; najmlađi sam, te najnoviji, te, verovatno, i najnaivniji urednik „Rukopisa“, te mi je, s obzirom na nabrojano, zapala ta čast da pogovorim ponešto o novom broju ovog Zbornika.

Pošto tekstovi ovog tipa uvek „nesrećno“ završe na kraju, svi koji i nisu znali šta su „Rukopisi“, prelistavajući ih polako do ove stranice, shvatili su sigurno o čemu se radi.

Ono što verovatno nikome i ne prođe kroz glavu – a nije ni meni kad sam se opušteno klimajući glavom prihvatio posla – jeste kako to „Rukopisi“, iz godine u godinu, prikazuju stvarno ono najbolje u samo-što-nije-afirmisanoj ex-YU književnosti.

It goes something like this:

Vredni čovek sortira pristigle radove po regionima iz kojih su poslani. Ovo se ne radi, kao što se vidi iz sadržaja broja, radi poboljšanja lokalpatriotizma ili kakve druge predrasude, već zbog preglednosti, lakšeg pobrojavanja i iščitavanja.

Iščitavanje, čini se da nema potrebe objašnjavati, ali pošto se ne radi o običnom čituckanju, zadržaćemo se malčice i kod ovog dela procesa. Naime, čitalac mora prvo da se ogradi, što je moguće više, od bilo kakve subjektivnosti. Dakle: objektivnost, objektivnost, objektivnost. Dalje, jedan se mora spremiiti da naizmenično čita i prozu i poeziju, te da se brzo i sasvim prebacuje s jedne vrste čitanja i ocenjivanja ka drugoj. Pristiglih radova je bilo dosta, a vremena za ocenjivanje malo, tako da je bilo potrebno dobro

se koncentrisati pri iščitavanju silnih priča i pesama, jer prolazeći kroz tolike tekstove, nečiji talenat se može vrlo lako može prevideti; Čovek se zamisli pa preleti pogledom umesto temeljno da se posveti pisaniji itd, itd, itd.

Kada su sva četiri člana uredništva donela sud o svakom radu, dolazi do zajedničkog pregledanja radova, upoređivanja, ocena i odlučivanja. Ovaj deo je išao začuđujuće lako, jer su se urednici, očito, našli u istoj sferi onoga što traže od dela da bi bilo uvršteno u Zbornik. Naravno, negde su se mišljenja razilazila, ali ponovnim čitanjem i zajedničkim dogovorom brzo bi se došlo do sporazuma.

Sledeće što je usledilo je ponovljeno iščitavanje, ovog puta s lektorsko-korektorskom svrhom.

Zatim dolaze različite tehnikalije oko preloma i ponovno iščitavanje. Iako nimalo ne treba nipodaštavati ovaj deo posla, nema tu mnogo šta da se kaže.

I to je to. Gotovo proizvod je pred vama. Držite ga u rukama. Prelistavate, okrećete naopačke i zagledate sa svih strana. Ocenjujete. A autorima i nama ostaje samo da se znojimo pod kritikom, do sledećeg broja.

IN MEMORIAM

Uredništvo „Rukopisa“ i Dom omladine žele na ovaj način da se oproste od Boška Bozadžievskog, našeg prvog eks-Ju autora („Rukopisi 25“) koji je prošle godine preminuo u 28. godini života.

Boško Božadžievski

ЕУФОРИЧНА РЕАЛНОСТ

Еј, ти!
Можеш ли да го погледнеш
Возачот
што секојдневно, везден,
Је минува истата релација
Очекувајки да се качи некоја
Друга фаца;
што у е скурчено од
Истите семафори
Зелено, жолто, сино, шарено
Питачи,
Од мене и мојата таканаречена
Девојка, што сексот и е смештен
Како што ми се смешни Мојти Пајтон,
како што ми е смешен
Рефрентот од студенски прашања,
Гледа човекот што ја посетува
жена му која е трудна од
швалерот, а тој не знае
А не кажува, зашто тој е
Љубавникот на неговата мила
женичка, а тој не знае.
Истите кучиња и истите болни болви
Во нив,
Истите засолништва на чии
Сидови растати халуциногени печурки;
Истите разговори со девојки
На кои им се оцртува секс во
Празните триперски очи;
Истоит филм на паника при
Пушењето марихуана...

O autoru dizajna korica:

Miloš TRKULJA rođen je u Pančevu 1987. godine. Nakon završene srednje škole, 2006. godine upisuje Fakultet likovnih umetnosti u Mecu, Francuska (École supérieure d'art de Metz). Drugu godinu nastavlja na Akademiji dekorativnih umetnosti u Parizu, Francuska (École nationale supérieure des arts décoratifs), na odseku Grafički dizajn / multimedija.

U okviru školskih projekata saradivao sa Nacionalnom bibliotekom Francuske, Pozorištem na Jelisejskim poljima, Fakultetom slike i zvuka "La femis"; od 2007. godine saraduje sa Galerijom savremene umetnosti Pančevo.

Trenutno student treće godine.

Rukopisi 32

Zbornik poezije i kratke proze mladih
sa prostora bivše Jugoslavije

Logo Rukopisa (drvo)

Milenko Prvački

urednici

Jelena Angelovski

Jasmina Topić

Ana Ristović

Miloš Ilić

prevod sa slovenačkog i makedonskog

Ana Ristović

korektura i lektura

udružene snage

uredničko-organizatorskog tima

Prelom i priprema za štampu

Teofil S. Ristić

Dizajn korica

Miloš Trkulja

organizacija:

Danka Stojkov

Izdaje:

Dom omladine Pančevo

Svetog Save 10, Pančevo, Srbija

tel: 013/311-315

e-mail: zbornikrukopisi@gmail.com

za izdavača:

Maja Georgievska, direktorka

Štampa

Standard 2, Beograd

Tiraž 500

CIP – Каталогизacija u publikaciji
Narodna biblioteka Srbije, Beograd

821 . 163 . 3/ .6-1-053 . 6 (082.2)

821 . 163 . 3/ .6-3-053 . 6 (082.2)

Rukopisi 32: zbornik poezije i kratke
proze mladih sa prostora bivše Jugoslavije /
[urednici Jasmina Topić ... et al.] ; prevod
sa slovenačkog i makedonskog Ana Ristović]. -
Pančevo : Dom omladine, 2009 (Beograd :
Standard 2). - 127 str. ; 21cm

Tekst na više jezika. - Tiraž 500. - Str.
122-123: Pogovaranje / Miloš Ilić.

ISBN 978-86-903157-8-9

COBISS.SR-ID 158106636